



Jogi ismeretek

Büntetés-végrehajtási szervező

Szerkesztette:

Bozáné Török Erika c. bv. alezredes
Tánczosné Finszter Rita bv. alezredes
Jakulyákné Dr. Csende Zsuzsanna bv. főhadnagy

2021. június 01.

Tartalomjegyzék

1	A JOG FOGALMI MEGHATÁROZÁSA.....	6
2.3	A Büntető Törvénykönyv általános része.....	10
2.3.1	Az alannyá válás feltételei.....	10
1.1.2.	A bűncselekmény fogalma és jogi ismérvei. a társadalomra veszélyesség, büntetendőség fogalma, szándékos, illetve gondatlan elkövetés.....	10
1.1.3.	A bűncselekmény elkövetői.....	11
1.1.4.	Büntethetőséget kizáró okok.....	13
3	TÁJÉKOZTATÁS A FELADAT-VÉGREHAJTÁS SORÁN ALKALMAZOTT.....	16
	JOGSZABÁLYOKRÓL.....	16
3.1	2013. évi CCXL törvény.....	16
3.2	1995. évi CVII. törvény.....	16
3.3	16/2014. (XII.19.) IM rendelet.....	16
4	A BÜNTETŐJOG SZANKCIÓRENDSZERE, JELLEMZŐI.....	17
4.1	A büntetőjogi szankció fogalma.....	17
4.2	A büntetés célja.....	17
4.3	Büntetőjogunk szankciórendszerének jellemzői:.....	17
4.4	A büntetés fogalma.....	17
5	SZABADSÁGVESZTÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK CÉLJA.....	20
5.1	A büntetés célja.....	20
5.2	A büntetés-végrehajtás feladata és célja.....	20
5.3	A szabadságvesztés végrehajtásának célja.....	21
5.4	A szabadságvesztés, mint büntetési nem.....	21
5.4.1.	A szabadságvesztés fogalma.....	21
5.4.2.	A szabadságvesztés tartama.....	21
1.1.3.	Határozott ideig tartó szabadságvesztés.....	21
1.1.5.	Életfogytig tartó szabadságvesztés.....	22
6	AZ ELÍTÉLT JOGI HELYZETE.....	23
6.1	A büntetés-végrehajtási jogviszony.....	23
6.2	Az elítéltek jogai.....	23
6.2.1	Az elítélt jogai gyakorlása.....	23
6.2.2	A szabadságvesztés által nem érintett jogok.....	24
6.2.3	A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelő jogok.....	24
6.2.4	A szabadságvesztés végrehajtása alatt korlátozott, módosuló jogok.....	25
6.2.5	Elítélti jogok.....	27
7	AZ ELÍTÉLT KÖTELEZETTSÉGEI.....	28
7.1	Bevezetés.....	28
7.2	Az elítélt kötelezettségei.....	28
7.2.1	Az elítélt tűrés kötelezettsége.....	29
8	A FOGVATARTÁS RENDJE.....	30
8.1	A tájékoztatási kötelezettség.....	30
8.2	A Házirend.....	30
8.3	A napirend.....	30

9	BEFOGADÁSI ELJÁRÁS.....	31
9.1	A befogadás fázisai és fogalma.....	31
9.7	Egészségügyi és orvosi befogadás.....	34
9.8	Gazdasági (letékezés, felszerelés).....	34
9.8.1	Az elítéltnél birtokában tartható tárgyak.....	35
9.8.2	Az elítélt felszerelése.....	35
9.9	Tájékoztatás.....	35
10	ÁLTALÁNOS ELHELYEZÉSI SZABÁLYOK.....	36
10.1	Elkülönítés az elhelyezés során.....	36
10.2	Együttes elhelyezés, tartózkodás.....	36
10.3	Az elhelyezés módja.....	37
10.4	Élettér.....	38
	„A zárkában vagy a lakóhelyiségben – ideértve a kórtermet is – elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson. 38	
	(2) Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet – függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e – figyelmen kívül kell hagyni.”.....	38
	Egyéb helyiségek és létesítmények.....	38
11	AZ ÁLTALÁNOS ELHELYEZÉS SPECIÁLIS SZABÁLYAI.....	39
11.1	Közüzemi ellátás.....	39
11.2	Szolgáltatások.....	39
11.3	Az elítélt tisztálkodási lehetőségeinek biztosítása.....	39
11.4	Ruházati ellátás.....	40
11.5	Élelmezés.....	41
11.6	A szükségleti cikkek vásárlása.....	42
11.7	A fogvatartottak egészségügyi ellátása.....	43
12	A SZABADSÁGVESZTÉS FÉLBEZAKÍTÁSA.....	44
12.1	A büntetés félbeszakításának kezdeményezése.....	44
13	A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BÍRÓ ÉS AZ ÜGYÉSZ FELADATAI.....	46
13.1	Bevezetés.....	46
13.2	Az ügyész.....	46
13.2.1	Az ügyészség jogállása az állami szervezetrendszerben.....	46
13.2.2	Az ügyész feladatkörei.....	46
13.2.3	Az ügyész tevékenysége a büntetés-végrehajtásban.....	46
13.2.4	Az ügyész hatásköre a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletében.....	46
13.2.5	A bv. ügyész intézkedési jogköre a büntetés-végrehajtással összefüggésben. .47	47
13.3	A büntetés-végrehajtási bíró.....	47
13.3.1	A büntetés-végrehajtási bíró tevékenysége a büntetés-végrehajtásban.....	47
14	A BÜNTETŐJOGI, A SZABÁLYSÉRTÉSI ÉS A RENDBÍRSÁG HELYÉBE LÉPŐ ELZÁRÁS SZABÁLYAI.....	51
14.1	Az elzárás végrehajtásának jogforrásai.....	51
14.2	Az elzárás fajtái.....	51
14.3	Az elzárás szabályai.....	52
14.4	Jutalmazás és fenytés, biztonsági részleg.....	53

14.5	A halasztás és a félbeszakítás szabályai.....	53
15	A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET.....	55
15.1	Elrendelése:.....	55
15.2	A reintegrációs őrizet időtartama.....	55
15.3	Kizáró okok:.....	55
15.4	A reintegrációs őrizet előterjesztése:.....	56
15.5	A reintegrációs őrizet megszüntetése:.....	56
16	A FELTÉTELES SZABADSÁGRA BOCSÁTÁS FELTÉTELEI, KIZÁRÓ OKOK.....	58
16.1	Fogalma.....	58
17	A FIATALKORÚAKRA VONATKOZÓ.....	62
17.1	Bevezetés.....	62
17.2	Büntetőjogi szabályok.....	62
17.2.1	A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések speciális szabályai.....	62
17.2.2	A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedések speciális szabályai.....	63
17.3	A szabadságvesztés tartama fiatalkorú esetén.....	64
18	ENYHÉBB VÉGREHAJTÁSI SZABÁLYOK ALKALMAZÁSA.....	65
19	ÁTMENETI RÉSZLEG.....	69
19.1	Az átmeneti részleg és a behelyezés feltételei.....	69
20	A KÉNYSZERGYÓGYKEZELÉS VÉGREHAJTÁSA.....	70
20.1	A kényszergyógykezelés fogalma és az alkalmazás feltételei.....	70
20.2	A kényszergyógykezelés sajátosságai.....	70
20.2.1	A beteg jogi helyzete.....	71
20.2.2	A végrehajtás rendje.....	71
20.2.3	A kényszergyógykezelés felülvizsgálata, a beteg elbocsátása.....	73
21	A LETARTÓZTATÁS VÉGREHAJTÁSA.....	74
21.1	A kényszerintézkedések általános szabályai.....	74
21.2	Személyi szabadságot érintő, bírói engedélyhez kötött kényszerintézkedések szabályai 74	
21.3	A letartóztatás törvényességének szabályai.....	75
21.4	A letartóztatás fogalma.....	75
21.5	A letartóztatás ideje.....	76
21.6	A letartóztatás és a szabadságvesztés viszonya.....	76
21.7	A letartóztatás végrehajtása.....	76
21.8	A letartóztatás végrehajtásának helye.....	77
21.9	Rezsimszabályok.....	77
21.10	A letartóztatott jogai és kötelezettségei.....	78
22	SZABADÍTÁSI ELJÁRÁS.....	79
22.1	A szabadítás.....	79
23	A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁST ÉRINTŐ EGYES BŰNCSELEKMÉNYEK.....	81
23.1	Katonai bűncselekmény.....	81
23.1.1	Szolgálati feladat alóli kibúvás.....	81
23.1.2	Jelentési kötelezettség megszegése.....	81
23.2	Korrupciós bűncselekmények.....	82
23.2.1	Hivatali vesztegetés.....	82

Hivatali vesztegetés elfogadása.....	82
--------------------------------------	----

1 A jog fogalmi meghatározása

1.1 A jog fogalma, funkciói

1.1.1 A jog:

Az állam szervei által kibocsátott olyan magatartási szabályok összessége, amelyeket általános érvényesség jellemez, és betartásuk végső soron az állam szervei által kikényszeríthető.

1.1.2 A jog funkciói:

- alapvető funkciók: konfliktus feloldó, szabályozó funkció,
- egyéb funkciók: nevelő-szociális!

1.2 A jogrendszer fogalma és tagozódása

1.2.1 A jogrendszer fogalma:

Egy adott állam jogszabályainak összessége a jogrendszer.

Magyarország jogrendszere tehát a hatályos jogszabályok rendezett összessége. Az egyes jogszabályok egymást kiegészítve, egymásra is figyelemmel alakítják az életviszonyokat, ezzel is bizonyítva a jogrendszer belső rendezettségét, egységét.

1.2.2 A jogrendszer három területe:

- közjog
- magánjog
- vegyes szakjogok

Közjog

Azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek az állam szerveire vonatkozó szabályokat tartalmazzák. Ezeknek a szerveknek az egymáshoz való viszonyát szabályozza, illetve az állami szervek és az állampolgárok szabályainak rendszere alkotja a közjogot. Az állam fölrendeltségi pozíciótól szabályoz.

Magánjog:

A mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni, és személyi viszonyait. Ezeket a jogviszonyokat mellérendeltségi szempontból szabályozzák.

1.3 A társadalmi lét legfontosabb alapfogalmai

1.3.1 Jogképesség

Magyarországon minden ember megkülönböztetés nélkül és egyenlő mértékben, életkorra, nemre, fajra, felekezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül jogképes. A jogképesség a fogantatással kezdődik, de az ember csak az élve születéssel válik jogképesé. A jogképességről sem szerződésben, sem nyilatkozatban nem lehet lemondani, és korlátozni sem lehet. A jogképesség a halállal szűnik meg.

1.3.2 Cselekvőképesség

Az ember azon képessége, hogy saját akaratából, elhatározásából jogokat szerezhessen és kötelezettségeket vállaljon. Csak az emberre jellemző. Minden ember cselekvőképese, kivéve, akinek a cselekvőképességét a törvény, vagy a bíróság korlátozza.

Cselekvőképességről nem lehet lemondani.

Korlátozott cselekvőképesség:

- Az a kiskorú, aki betöltötte a 14. életévét, de a 18. életévét még nem (kivétel, ha házasságkötés révén vált nagykorúvá).
- Az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességében részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett, tekintettel arra, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan, vagy időszakonként, visszatérően nagymértékben csökkent (mentális zavar)

1.3.3 Cselekvőképtelen:

- 14. életévét be nem töltött kiskorú személy,

- Az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességében teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett, tekintettel arra, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan, teljeskörűen hiányzik.
Valaki egy adott helyzetben állapotánál fogva (betegség pl.) nem rendelkezik ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel (Mindenképpen átmeneti helyzetről van szó.)

2 Jogszálytan

2.1 A jogalkotás

A jogalkotás a kifejezetten jogalkotó hatáskörrel felruházott állami szervek tevékenysége. Tudatosan, kimondottan és kizárólagosan, közvetlenül, általános és absztrakt magatartásszabályok formájában megfogalmazódó jogi normák létrehozása.

2.2 Jogszályi hierarchia

	Jogalkotó szerv	Jogszály
Országos szintű	Országgyűlés	Alkotmány, törvények
	Kormány	Kormányrendeletek, kormányhatározatok
	Miniszterelnök	Miniszterelnöki rendeletek
	Miniszterek	Miniszteri rendeletek
Területi, helyi szintű	Önkormányzatok	Önkormányzati rendeletek

2.3. Jogszályok érvényességének feltétele:

- a jogszályt jogalkotó hatáskörrel felruházott szerv bocsássa ki
- a jogszály illeszkedjen a jogforrási hierarchiába
- megfelelő módon legyen kihirdetve (Magyar Közlöny)
- megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek

1

A jogszályok érvényessége azt jelenti, hogy az adott jogszály képes kötelező erőt kiváltani.

2.4. Jogszályok hatályossága, a hatályosság fajtái

2 Időbeli hatály

Azt az időszakot értjük, amely időtartamon belül bekövetkezett cselekmények, események kiváltják az adott normatív aktus által meghatározott jogkövetkezményeket.

Hatálybalépés időpontjáról a jogszály kibocsátójának kell rendelkeznie. Tipikus eset: kihirdetés napján. Ettől eltérő is lehet, sőt a jogszályon belül egyes rendelkezések különböző időpontokban léphetnek életbe. Általános elv, hogy a jogszályoknak nincs visszamenőleges hatálya. A jogszály akkor veszti hatályát, ha más jogszály hatályon kívül helyezi, vagy a jogszályban meghatározott idő lejárt.

3 Személyi hatály

Azon személyek köre, akikre a jogszály jogokat, ill. kötelezettségeket állapít meg.

4 Területi hatály

Meghatározza azt a földrajzilag körülhatárolt területet, amely területén a jogszabály jogokat és kötelezettségeket határoz meg.

5 Tárgyi hatály

Mindazon jogviszonyok köre, amelyekre az adott jogszabályt alkalmazni kell vagy lehet.

2.3 A Büntető Törvénykönyv általános része

A hatályos magyar büntetőjogi szabályozás értelmében egyetlen törvény tartalmazza a büntetőjogi felelősségre vonás pozitív és negatív feltételeit, a kiszabható szankciókat és valamennyi büntetendő cselekményt. Az egységes szabályozás előnye, hogy lehetővé teszi az állampolgárok számára annak pontos megismerését, hogy mely cselekmények milyen feltételek mellett büntetendők, illetve az egyes bűncselekmények elkövetése miatt mely személyek büntethetők.

A Btk. két fő részre, illetve a zárórészre osztható, azaz általános és különös részre, valamint a záró részre, amely az értelmező rendelkezéseket tartalmazza.

Az általános rész foglalkozik többek között a Btk. időbeli, területi és személyi hatályával, a bűncselekmény fogalmával, a szándékos, gondatlan elkövetés fogalmával, az előkészülettel az elkövetőkkel, a felelősségre vonási akadályokkal, szankciórendszerrel, a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezésekkel stb.

A különös rész pedig az egyes bűncselekmények törvényi tényállásait határozza meg.

A záró rész, azaz az értelmező rendelkezések között megtaláljuk a visszaeső fogalmát, fegyveres, illetve felfegyverkezve elkövetés fogalmát, ki a hivatalos, közfeladatot ellátó személy, bünszövetségben, bünszervezetben történő elkövetés fogalmát stb.

A törvény szerkezetileg a két részen túl még fejezetekre, szakaszokra, azon belül bekezdésekre, pontokra, alpontokra illetve fordulatokra tagolható.

2.3.1 Az alannyá válás feltételei

Fontos tisztázni, hogy ki lehet elkövető, azaz ki lehet a bűncselekmény alanya. A bűncselekmény alany az az ember lehet, aki rendelkezik az elkövetővé válás feltételeivel, amelyek az alábbiak.

Általános alannyá válás feltételei:

- természetes személy
- legalább korlátozott beszámítási képesség
- 14. életév betöltése (egyes bűncselekmények esetében 12. életév betöltése.)

2.2.2. A bűncselekmény fogalma és jogi ismérvei. a társadalomra veszélyesség, büntetendőség fogalma, szándékos, illetve gondatlan elkövetés

¹„**Bűncselekmény** az a szándékosan vagy –ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli –gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.”

A bűncselekmény fogalmi elemei:

1. tényállásszerűség,
2. veszélyesség a társadalomra,
3. bűnösség.

Az egyes fogalmi elemek konjunktívak, bármelyik hiánya esetén nem jön létre bűncselekmény.

²„**Társadalomra veszélyes cselekmény** az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét, sérti, vagy veszélyezteti.”

Büntetendőség azt jelenti, hogy az adott magatartást a Btk.különös része leírja és annak tanúsítóját szankcióval fenyegeti.

A bűncselekmény büntett vagy vétség.

¹ 2012. évi C tv. 4.§ (1)

² 2012. évi C tv. 4.§ (2)

³„**Büntett** az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény két évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli el. Minden más bűncselekmény vétség.” Ebből következően a gondatlanságból elkövetett bűncselekmény is vétség.

Bűnösség: az elkövető által megvalósított magatartás és a tudata között meglévő aktuális pszichikai viszony.(tudati azonosulás a kifejtett magatartással)

Fajtai: a szándékosság, ami egyenes és eshetőleges szándék is lehet, illetve a gondatlanság, amely lehet tudatos és hanyag.

⁴„Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.”

⁵„Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”

Az elkövető pszichikus viszonya a társadalomra veszélyes cselekményhez, illetve ennek következményéhez, mely neki felróható, mely kiegészül a beszámíthatósággal és az életkorral.

2.2.3. A bűncselekmény elkövetői

A bűncselekmény elkövetői

A bűncselekmény elkövetőire vonatkozó hatályos törvényi szabályok szerint az elkövetőknek két fő csoportja van, egyrészt a **tettesek** (tettes, közvetett tettes, társtettes), másrészt a **részesek** (felbujtó, bűnsegéd).

A Btk. Különös Része a bűncselekmények megfogalmazásakor a tettesi tevékenységet veszi alapul, vagyis a törvény a tettesi cselekmény modellje szerint építkezik. Az elhatárolás alapja, hogy aki a bűncselekmény törvényi tényállásának keretein belüli tevékenységet fejt ki, az tettes, aki viszont a törvényi tényálláson kívül eső cselekménnyel működik közre a bűncselekményben, az a részes.



Elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (a továbbiakban együtt: tettesek), valamint a felbujtó és a bűnsegéd (a továbbiakban együtt: részesek).

⁶„Tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja.”

³ 2012. évi C tv. 5.§

⁴ 2012. évi C tv. 7.§

⁵ 2012. évi C tv. 8.§

⁶ 2012. évi C tv. 13.§ (1)

Tettes tehát az az ember lehet, aki az alannyá váláshoz szükséges feltételekkel rendelkezik, és aki a Btk. Különös Részében található, valamely törvényi tényállást egészben vagy részben – ekkor kísérletről van szó – megvalósítja. Tettesi cselekmény hiányában bűncselekmény nem jöhet létre.

⁷„**Közvetett tettes** az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.”

Jellemzője, hogy a közvetett tettes olyan személyt használ fel mintegy „eszközként” a bűncselekmény végrehajtására, aki a szándékos deliktum tetteseként a bűnösséget kizáró ok (gyermekkor, beszámítási képesség hiánya, stb.) fennállása miatt büntetőjogilag felelősségre nem vonható. Speciális eset, amikor előljáró parancsára katonai bűncselekményt követ el a katona, ekkor az előljáró közvetett tettesként felel.

⁸„**Társtettesek** azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.”

A társtettség alapvető feltétele tehát, hogy legalább ketten kövessék el ugyanazt a bűncselekményt. Társtettség esetén egyetlen közös bűncselekmény létesül és mindegyik társtettes az egész bűncselekményért felel. A társtettesek részéről az elkövetési magatartás tanúsítása együttesen történik, de ez nem jelenti azt, hogy társtettesek mindegyike teljes egészében fejtsse ki az elkövetési magatartást, hanem csak annyit, hogy egy-egy elemét, mozzanatát együtt valósítsák meg.

⁹„**Felbujtó** az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.”

A rábírás megvalósulhat rábeszélés, meggyőzés, előnyök biztosítása, jutalom kilátásba helyezésével. A rábírás tartalmilag azt jelenti, hogy kialakítja a tettesben a bűncselekmény elkövetésének szándékát, vagy a formálódó tettesi szándék végleges kialakulásához a döntő indító okot szolgáltatja.

¹⁰„**Bűnsegéd az**, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt.”

¹¹„A részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni”

A bűnsegéd nem vesz részt a bűncselekmény elkövetésében, az elkövetési magatartásban, csak előmozdítja, megkönnyíti a tettesi cselekményt. A bűnsegédnek két formája van:

- fizikai (az elkövetéshez nyújtott tárgyi, fizikai segítség)
- pszichikai (szándékerősítő hatást fejt ki a tettesre, bátorít, tanácsot, stb.)

⁷ 2012. évi C tv. 13.§ (2)

⁸ 2012. évi C tv. 13 § (3)

⁹ 2012. évi C tv. 14.§ (1)

¹⁰ 2012. évi C tv. 14.§ (2)

¹¹ 2012. évi C tv. 14.§ (3)

2.2.4. Büntethetőséget kizáró okok

Bevezetés

A bűncselekmény elkövetése általában maga után vonja a büntetőjogi felelősségre vonást. Előfordulhat azonban, hogy a bűncselekmény elkövetésekor, vagy azt követően nem kerül sor büntetőjogi felelősségre vonásra. A büntethetőség érvényesülését tehát bizonyos körülmények akadályozhatják tekintettel arra, hogy a bűncselekmény fogalmi ismérvei a tényállásszerűség, társadalomra veszélyesség, és a bűnösség.

Jogi természetét tekintve a büntethetőségi akadályok három csoportba tartoznak:

1. büntethetőséget kizáró, vagy korlátozó okok,
2. büntethetőséget megszüntető okok,
3. egyéb körülmények.

Kizáró okok: azok a körülmények, melyek már a bűncselekmény elkövetésének pillanatában jelen vannak és a bűncselekmény valamelyik fogalmi ismérvének hiánya miatt bűncselekmény csak formálisan jön létre.

Megszüntető okok: azok a körülmények, melyek a bűncselekmény elkövetése után jelentkeznek a bűncselekmény jogerős elbírálásáig, és utólagosan akadályozzák az elkövető felelősségre vonását.

Egyéb körülmények: a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai, például magánindítvány hiánya.

A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok

A büntethetőséget kizárja:

- a) a gyermekkor, - beszámítást kizáró ok
- b) a kóros elmeállapot, - beszámítást kizáró ok
- c) a kényszer és a fenyegetés, - beszámítást kizáró ok
- d) a tévedés, - bűnösséget kizáró ok
- e) a jogos védelem, egyik fordulata beszámítást kizáró ok, társadalomra veszélyességet kizáró ok
- f) a végszükség, - egyik fordulata beszámítást kizáró ok, társadalomra veszélyességet kizáró ok
- g) a jogszabály engedélye, - társadalomra veszélyességet kizáró ok
- h) a törvényben meghatározott egyéb ok. - társadalomra veszélyességet kizáró ok

A gyermekkor

¹²„Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be...” Kivételt képez ez alól néhány bűncselekmény.

A kóros elmeállapot

¹³„Nem büntethető, aki a cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában - így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban vagy személyiségzavarban - követi el, amely képtelenné teszi a cselekmény következményeinek felismerésére vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék.”

¹⁴„A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az elmeműködés kóros állapota az elkövetőt korlátozza a cselekmény következményeinek felismerésében vagy abban, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék.”

Fenti rendelkezések nem alkalmazhatók arra, aki a cselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

¹² 2012. évi C tv. 16.§

¹³ 2012. évi C tv. 17.§ (1)

¹⁴ 2012. évi C tv. 17.§ (2)

A kényszer és a fenyegetés

¹⁵ „Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt követi el, amely miatt képtelen az akaratának megfelelő magatartásra.”

¹⁶ „A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a kényszer vagy a fenyegetés az elkövetőt korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban.”

A törvény a kényszer fogalmát nem határozza meg, a bírói gyakorlat szerint kényszer alatt az emberi testre gyakorolt fizikai ráhatást kell érteni, amely erőszak alkalmazását jelenti.

A fenyegetés fogalmát a Btk. meghatározza, azaz súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

A tévedés

¹⁷ „Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.”

¹⁸ „Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van.”

¹⁹ „Nem zárja ki a büntethetőséget a tévedés, ha azt gondatlanság okozza, és e törvény a gondatlan elkövetést is bünteti.”

A jogos védelem

²⁰ „Nem büntetendő annak a cselekménye, aki a saját, illetve a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzése céljából telepített, az élet kioltására nem alkalmas védelmi eszközzel a jogtalan támadónak sérelmet okoz, feltéve, hogy a védekező mindent megtett, ami az adott helyzetben elvárható annak érdekében, hogy az általa telepített védelmi eszköz ne okozzon sérelmet.”

²¹ „Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.”

²² „Nem büntethető, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedségből vagy menthető felindulásból lépi túl.”

A végszükség

²³ „Nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetve más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett.”

²⁴ „Nem büntethető, aki azért okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedségből vagy menthető felindulásból nem ismeri fel a sérelem nagyságát.”

¹⁵ 2012. évi C tv. 19.§ (1)

¹⁶ 2012. évi C tv. 19.§ (2)

¹⁷ 2012. évi C tv. 20.§ (1)

¹⁸ 2012. évi C tv. 20.§ (2)

¹⁹ 2012. évi C tv. 20.§ (3)

²⁰ 2012. évi C tv. 21.§

²¹ 2012. évi C tv. 22.§ (1)

²² 2012. évi C tv. 22.§ (3)

²³ 2012. évi C tv. 23. § (1)

²⁴ 2012. évi C tv. 23.§ (2)

²⁵„Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély előidézése felróható, vagy akinek a veszély vállalása foglalkozásánál fogva kötelessége.”

A jogszabály engedélye

Nem büntetendő az a cselekmény, amelyet jogszabály megenged, vagy büntetlennek nyilvánít.

²⁵ 2012. évi C tv. 23.§ (3)

3 Tájékoztatás a feladat-végrehajtás során alkalmazott jogszabályokról

3.1 2013. évi CCXL törvény

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL törvény (Bv. kódex)

A bv. kódex meghatározza a büntetés-végrehajtás feladatát, célját, tartalmazza azokat az alapvető fogalmakat, amelyek a büntetés-végrehajtás törvényes végrehajtásához elengedhetetlenek. Szabályozza a büntetések és intézkedések végrehajtását, a szabadultak utógondozását, valamint a személyes szabadságot érintő büntető eljárásjogi kényszerintézkedések végrehajtását, továbbá egyes büntető felelősségre vonáson kívül eső jogkorlátozások végrehajtását. (pl.: szabálysértési elzárás).

Meghatározza a büntetés-végrehajtási bíró és a bv. csoport feladatait, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás alapvető szabályait, az adatkezelésre vonatkozó rendelkezéseket is.

3.2 1995. évi CVII. törvény

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény (szervezeti törvény)

A szervezeti törvény meghatározza a büntetés-végrehajtási szervezet jogállását, irányítását, vezetését, a bv. szervek, a bv. szervezet személyi állományát. Rendelkezik továbbá a bv. szerv területére történő belépés szabályairól, a kényszerítő eszközökre, továbbá a fogvatartottak nyilvántartására vonatkozó rendelkezésekről.

3.3 16/2014. (XII.19.) IM rendelet

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet

A bv. kódex végrehajtási rendelete részletesen szabályozza a törvényben meghatározott büntetés-végrehajtási eljárásokat, az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott kötelezettségei teljesítésének és jogai gyakorlásának módját.

4 A Büntetőjog szankciórendszere, jellemzői

4.1 A büntetőjogi szankció fogalma

A büntetőjogi szankció olyan törvényben meghatározott joghátrány, amelyet főszabályként a bíróság (két esetben az ügyész) bűncselekmény, illetve (büntető) jogellenes cselekmény elkövetőjével szemben, a társadalom védelme, a bűnelkövetéstől való visszatartás érdekében, kizárólag törvényben meghatározott feltételekkel és eljárásban alkalmaz, és amelyet az állam adott esetben kényszer útján is érvényesíthet.

4.2 A büntetés célja

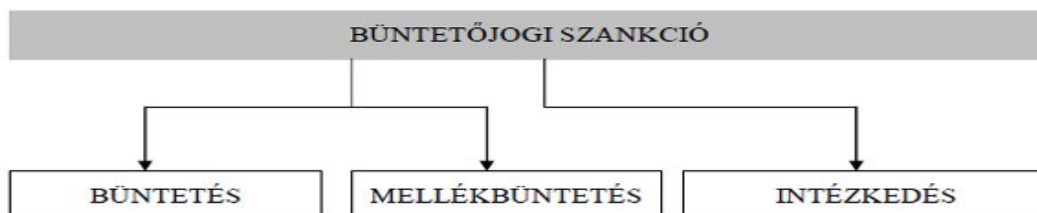
FONTOS! A büntetésnek nem célja a **megtorlás**, ugyanakkor a szabadságelvonással járó joghátrányok belső sajátossága, jellemzője (ártalmatlanná tétel, elszigetelés).

4.3 Büntetőjogunk szankciórendszerének jellemzői:

- **dualista jellegű (a)**, ami azt jelenti, hogy a jogkövetkezmények két csoportját különböztethetjük meg: a büntetéseket és az intézkedéseket. Céljukat tekintve sem lehet köztük különbséget tenni, ennél fogva irányadó rájuk a Btk. 79. §-a;
- **szabadságvesztés-centrikus (b)**, tehát a Btk. Különös Részében az egyes bűncselekmények leggyakrabban alkalmazott törvényi büntetési neve a szabadságvesztés büntetés;
- **relatív határozott (c)**, ami azt jelenti, hogy a jogalkotó meghatározza a büntetési tétel alsó és felső határát, a büntetési nemet, a jogalkalmazó bíróságnak ezen belül van mozgási szabadsága a büntetés mértékének meghatározására.

1. sz. ábra

A büntetőjogi szankciók rendszere [Btk. 33. § (1) és 63. § (1) bekezdései]



4.4 A büntetés fogalma

A Btk. indoklásában írtak alapján a büntetés: „**A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott, a bűncselekmény társadalomra veszélyességével arányban álló joghátrány**”. Büntetést kizárólag bűncselekmény elkövetése miatt, törvényes eljárásban szabhat ki a bíróság. A büntetések alkalmazása elsősorban az elkövetett cselekmény súlyához és az elkövető bűnösségének fokához igazodik.

A büntetések fajtái:

- a szabadságvesztés,/ határozott, vagy életfogytig tartó/
- az elzárás,/ 5-90 nap/
- a közérdekű munka,/ 48-312 óra/
- a pénzbüntetés,/30-540 napi tétel-egynapi tétel összege legalább 1000, legfeljebb 5000ft/
- a foglalkozástól eltiltás,

- f) a járművezetéstől eltiltás, lehet gépjármű fajtára és kategóriára, határozott vagy végleges.*
- g) a kitiltás, /1-5 év/*
- h) a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, /1-5 év/*
- i) a kiutasítás.*

Mellékbüntetés a közügyektől eltiltás.

A büntetések – törvényben meghatározott kivételekkel - egymás mellett is kiszabhatóak.

²⁶“Ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.”

²⁷“Ha a bűncselekményt e törvény elzárással rendeli büntetni, e büntetés helyett vagy mellett közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.”

Nem szabható ki:

- a) szabadságvesztés mellett elzárás vagy közérdekű munka,*
- b) kiutasítás mellett közérdekű munka vagy pénzbüntetés,*
- c) életfogytig tartó szabadságvesztés mellett pénzbüntetés.*

²⁶ 2012. évi C tv. 33.§ (4)

²⁷ 2012. évi C tv. 33.§ (5)

Az intézkedések fajtái:

- a) a megrovás,
- b) a próbára bocsátás,/1-3 év/
- c) a jóvátételi munka,/ 24-150 óra/
- d) a pártfogó felügyelet,
- e) az elkobzás,
- f) a vagyonekobzás,
- g) az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele,
- h) a kényszergyógykezelés,
- i) a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvény szerinti intézkedések.

²⁸“A pártfogó felügyelet büntetés vagy intézkedés mellett alkalmazható. Kiutasítás mellett nem rendelhető el pártfogó felügyelet.”

²⁹“Az elkobzás, a vagyonekobzás és az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele önállóan, és büntetés vagy intézkedés mellett is alkalmazható.”

²⁸ 2012. évi C tv. 63.§ (3)

²⁹ 2012. évi C tv. 63.§ (4)

5 szabadságvesztés végrehajtásának célja

5.1 A büntetés célja

³⁰ „A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el”.

Különböző elméletek születtek a büntetés céljával kapcsolatban, mint az abszolút, relatív elméletek és egyesítő teóriák. Az abszolút elméletek legfőbb sajátossága, hogy a tette koncentrálnak, tehát figyelmen kívül hagyja az elkövető személyét. A relatív teóriák ezzel szemben az elkövetőre fókuszálnak, azért, hogy sem az elkövető, sem pedig más személy a jövőben ne valósítson meg büntetőjog-ellenes magatartást. Az egyesítő teóriák pedig az abszolút és a relatív elméletek sajátosságait ötvözve határozza meg a büntetés célját.

A relatív teóriákon belül két irány alakult ki, a speciális prevenció elsődlegességét hirdető tanok, valamint a generális prevenció elsődlegességét hirdető.

- generális prevenció (általános megelőzés) - a lehetséges elkövetőknek a büntetéssel fenyegetése és büntetés alkalmazásával elrettentése
- speciális prevenció (egyéni megelőzés) - jelentheti az elkövető visszatartását újabb bűncselekmény elkövetésétől, reszocializációját (nevelése, kezelése, javítása) vagy az ártalmatlanná tételét (elszigetelés, megsemmisítés, képességek elvétele)

A büntetésnek nem célja a megtorlás, ugyanakkor a szabadságelvonással járó joghátrányok belső sajátossága, jellemzője (ártalmatlanná tétel, elszigetelés).

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. kódex vagy Bv. tv.) a Btk. büntetési céljaira utalással határozza meg a büntetés-végrehajtás feladatát, tekintettel arra, hogy a szankció végrehajtásában testesül meg maga a joghátrány, ami az általános és egyéni megelőzést (prevenció) szolgálja.

5.2 A büntetés-végrehajtás feladata és célja.

³¹ „**A büntetés-végrehajtás feladata** a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.

A büntetés és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az

- a) a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását,
- b) a fiatalkorúak tekintetében a gyermekek jogainak érvényesülését is szolgálja,
- c) a kényszergyógykezelés esetén a társadalom védelmén túl, a kényszergyógykezelt számára megfelelő kezelést és gondozást biztosítson.”

³⁰ 2012. évi C tv. 79.§

³¹ 2013. évi CCXL tv. 1.§

A törvény tehát a végrehajtás rendjének kialakításakor célként az elítélt jogkövető magatartásának, társadalomba való beilleszkedésének elősegítését határozza meg, amely a joghátrány és egyéb, pozitív hatások érvényesítésével érhető el. A törvény az általánosan követendő cél mellett két, sérülékeny csoportra hívja fel a figyelmet, a fiataloké és a kóros elmeállapotú betegeké, akikkel szemben az alkalmazott intézkedés speciális célját is megjelöli.

5.3 A szabadságvesztés végrehajtásának célja

A törvény (Bv.tv.) a szabadságvesztés végrehajtás céljának meghatározása során különbséget tesz a határozott idejű és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés között, ez utóbbi esetben speciális célként a joghátrány érvényesítését határozza meg a társadalom védelme érdekében.

³²„A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.”

³³„A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának célja a társadalom védelme érdekében az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése.”

5.4 A szabadságvesztés, mint büntetési nem

5.4.1. A szabadságvesztés fogalma

A szabadságvesztés jogi szakkifejezés, gyűjtőfogalomként a bűncselekmények elkövetőinek társadalomból való kizárását, annak különböző végrehajtási formáit és fokozatait értik alatta.

A hatályos magyar jogrendszerben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (továbbiakban: Btk.) meghatározott büntetési nemek egyikét, a büntetésként kiszabható legszigorúbb szankciót jelenti. A szabadságvesztés a legáltalánosabb büntetési nem. A szabadságvesztés legfontosabb jellemzője a tartama.

5.4.2. A szabadságvesztés tartama

- életfogytig vagy
- határozott ideig tart.

2.2.5. Határozott ideig tartó szabadságvesztés

A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb tartama három hónap (büntetés generális minimuma), leghosszabb tartama húsz év (generális maximum); bünszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén huszonöt év (speciális maximum).

A szabadságvesztést a bűncselekmény súlyától függően különböző végrehajtási fokozatban kell végrehajtani. A törvényi differenciálás alapja, hogy a szabadságvesztést vétség vagy büntett miatt szabták ki, tehát figyelembe veszi a bűncselekmény súlyát és az elkövetői minőséget is (bűnismétlés, szervezett elkövetés). A büntetés-végrehajtási fokozatot a bíróság ítéletében határozza meg, melynek alapja a jogalkotó rendelkezése, tehát nem enged mérlegelést a

³² 2013. évi CCXL 83.§ (1)

³³ 2013. évi CCXL 83.§ (2)

bíróságnak. Kivételt jelent ez alól, hogy a bíróság indokolt esetben egy fokozattal enyhébb vagy egy fokozattal szigorúbb végrehajtási fokozatot határozhat meg.

A legenyhébb végrehajtási fokozat a fogház, ami a vétség miatt kiszabott szabadságvesztés általános végrehajtási fokozata. Ennél eggyel szigorúbb a börtön, mely fokozatban a büntett miatt, valamint a visszaesőkkel szemben vétség miatt kiszabott szabadságvesztések kerülnek kiszabásra. A legszigorúbb végrehajtási fokozat a fegyház, mely fokozatban a törvényben felsorolt súlyosabb bűncselekmények miatt háromévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztéseket; a többszörös visszaesőkkel szemben kétévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztéseket hajtják végre.

2.2.6. Életfogytig tartó szabadságvesztés

³⁴„Életfogytig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte.”...”Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtási fokozata fegyház.”

Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtási fokozata fegyház.

Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja (TÉSZ).

Ha a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább huszonöt, legfeljebb negyven évben állapítja meg. A feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját években kell meghatározni. Életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama legalább tizenöt év.

³⁴ 2012. évi C. törvény 41. §

6 Az elítélt jogi helyzete

A jogerős és végrehajtható szabadságvesztést kiszabó bírósági ügydöntő határozat hatására a szabad ember jogi státusza megváltozik, elítélt lesz. Az elítéléssel sajátos jogviszony – a büntetés-végrehajtási jogviszony – keletkezik, melynek egyik alanya az elítélt, a másik az államot képviselő büntetés-végrehajtási szervezet. Ehhez mérten az Alaptörvényben rögzített alapvető jogai részben megmaradnak, vagy szünetelnek, illetve módosulnak, továbbá a szabadságelvonással járó büntetés végrehajtásából fakadó helyzetre tekintettel sajátos jogok („rabjogok”) illetik meg és kötelezettségek terhelik.

6.1 A büntetés-végrehajtási jogviszony

Az alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket az Alaptörvény határozza meg, ezzel rögzíti a szabad – a szabadságvesztés hatálya alatt nem álló – személyek jogállását.

A jogerős és végrehajtható szabadságvesztést kiszabó bírósági ügydöntő határozat hatására a szabad ember jogi státusza megváltozik, elítélt lesz. Az alaptörvényben említett jogállás megváltozik, és az elítéléssel létrejövő büntetés-végrehajtási jogviszony alapján átalakul. Ettől kezdve az elítélt a büntetés-végrehajtási jogviszony alanya lesz.

E jogviszony jellegéből következik, hogy a feleket – a szabadságelvonásból fakadó helyzetre figyelemmel sajátos – jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik. E sajátos jogviszony jellemzője, hogy az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott részére biztosított jog a végrehajtásért felelős szerv oldalán kötelezettséget teremt, míg az elítéltet és az egyéb jogcímen fogvatartottat terhelő kötelezettség teljesítése érdekében a végrehajtásért felelős szerv minden törvényes eszközzel köteles fellépni. E jogviszony keletkezésével vannak az elítéltnél olyan, az Alaptörvényben rögzített alapvető jogai, amelyeket a szabadságvesztés nem érінhet, továbbá olyanok, amelyek szünetelnek és olyanok, amelyek módosulnak, korlátozottan érvényesülnek.

A Bv. tv. egyik legfontosabb újítása, hogy meghatározza a büntetés-végrehajtási jogviszony fogalmát, melyet a büntetési kényszer jogviszonyaként azonosít. A szabadságvesztés büntetésből adódóan, mint azt a korábbiakban említettük az elítélés tényével az addig szabad ember jogi státusza megváltozik, elítélt lesz. Ez jogállásában változást idéz elő, mert a büntetés-végrehajtás hatálya alá kerül és a keletkező büntetés-végrehajtási jogviszony egyik alanya lesz. A legfontosabb változás, hogy az elítéltnél egyes, az állampolgári státusából eredő alapvető jogai változatlanul fennállnak, egyesek szünetelnek, más jogokat pedig módosított vagy korlátozott formában gyakorolhat a szabadságvesztés alatt. Ezen túl – jogfosztottságuknál fogva – az elítéltek nincsenek abban a helyzetben, hogy a létfenntartáshoz szükséges legalapvetőbb körülményeikről gondoskodjanak. Ennek a helyzetnek a feloldását – elsősorban az elhelyezés, ételmezés, kapcsolattartás szabályain keresztül – a büntetés-végrehajtási jogviszonyból származó ún. „elítélési jogok” teszik lehetővé, melyek azért illetik meg az elítéltet, mert a szabadságvesztés büntetés alanya.

6.2 Az elítéltek jogai

6.2.1 Az elítélt jogai gyakorlása

A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt elveszti a személyi szabadságát, köteles eltérni a végrehajtás tényéből eredően egyes alapvető jogainak és a jogszabályok által biztosított egyéb jogosultságainak szünetelését, korlátozását, módosulását. A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt az alapvető jogait és a jogszabályok által biztosított egyéb jogosultságait a büntetés végrehajtása során is gyakorolhatja és jogszabályban, vagy bírósági, illetve hatósági határozatban megállapított kötelezettségeit a büntetés végrehajtása során is köteles teljesíteni, kivéve, ha azok szüneteléséről, illetve korlátozásáról az ügydöntő határozat vagy törvény rendelkezik, vagy amelyek gyakorlásában, illetve teljesítésében az elítélt akadályozva van. Garanciális elemként kerül megfogalmazásra, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet biztosítja, illetve elősegíti az

elítelt jogainak gyakorlását. Az elítelt kötelezettségeinek teljesítése, illetve jogainak gyakorlása során a szabadságvesztés-büntetés céljai teljesítése érdekében köteles a bv. intézettel együttműködni. Az elítelt jogait személyesen vagy védője, illetve fiatalkorú esetén törvényes képviselője útján, a bv. intézet rendjével és biztonságával összhangban gyakorolja.

6.2.2 A szabadságvesztés által nem érintett jogok

Minden olyan jog tovább él a szabadságvesztés-büntetés töltése alatt, amelynek szünetelését, vagy korlátozását a Bv. tv. nem mondja ki.

Magyarország Alaptörvénye a Szabadság és Felelősség c. részében felsorolja azokat az alapvető és elidegeníthetetlen emberi jogokat, amelyek mind az egyetemes, mind a regionális szintű nemzetközi egyezményekben megjelennek. E jogok egy csoportjának közös jellemzője, hogy függetlenül a szabadságelvonás tényétől minden embert, minden élethelyzetben megilletnek, és megsértésük a nemzetközi jog szabályaiba ütközik.

- az élethez és az emberi méltósághoz való jog,
- a kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma,
- a személyi biztonsághoz való jog,
- a szabadságtól való megfosztás csak törvényes eljárásban lehetséges,
- az alaptalan vagy törvénytörő szabadságelvonás utáni kártérítéshez való jog,
- a hátrányos megkülönböztetés tilalma,
- az anyanyelv használatának követelménye,
- a hatékony jogorvoslathoz való jog.

6.2.3 A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelő jogok

³⁵ „A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetel az elítelt joga

a) a szabad mozgáshoz,

b) a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához,

c) a békés gyülekezéshez,

d) a sztrájkhoz,

e) a szabad orvosválasztáshoz,

f) ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi és kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választható legyen,

g) * az elektronikus ügyintézéshez.

(2) * A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek az elítelt azon jogai, amelyekre a közügyektől eltiltás, illetve a bíróság ügydöntő határozatában meghatározott foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kitiltás kiterjed.”

A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek az elítelt azon jogai, amelyekre a közügyektől eltiltás, illetve a bíróság ügydöntő határozat ügydöntő határozatában meghatározott foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kitiltás kiterjed. E jogok szünetelése arra az elvi alapra vezethető vissza, hogy ezek gyakorlása nem egyeztethető össze sem a szabadságvesztést kiszabó ügydöntő határozat céljával, sem pedig azzal a sajátos élethelyzettel, amelyet a szabadságvesztés letöltése szükségképpen magával hoz.

- A szabad mozgáshoz való jog, illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásához való tilalma a szabadságvesztés tartalmát kifejező mozgáskorlátozottságot fejezi ki.
- A gyülekezési jog ugyancsak összefügg a szabad mozgás, a tartózkodási hely szabad megválasztásának a jogával, és oszítja annak sorsát. Szünetelésének további oka, hogy a végrehajtó intézet rendjét, zavartalan működését sértené a megengedése.
- Az elítéltek számára a munkavégzés kötelesség, egyben a munkáltatás a szabadságvesztés végrehajtásának fontos, meghatározott célokat szolgáló része. A sztrájkjog felmentést

³⁵ 2013. évi CCXL 121. §

jelentene a munkakötelezettség – mint az elítéltek kötelező tevékenységeinek egyike – alól, veszélyeztetné a büntetés-végrehajtás rendjét, és nagymértékben nehezítené a munkavégzéshez fűzött célok elérését.

- A beteg számára az egészségügyi törvény biztosítja, hogy az egészségügyi ellátása az általa választott intézményben történjék és a szükséges beavatkozásokat az általa választott orvos végezze. Ennek azonban az elítélt mozgáskorlátozottsága miatt nincsenek meg a feltételei, egyébként pedig a bv. szervezet kötelessége biztosítani az elítélt megfelelő gyógykezelését, amelyet saját gyógyintézményei útján, szükség esetén külső kórház igénybevételével teljesít.
- A Bv. tv. az elítélt passzív választójogát (azt, hogy megválasztható legyen) szünetelteti, aktív választójogát azonban a törvény csak akkor korlátozza, ha a bíróság a közügyektől eltiltja.
- A végrehajtás céljával lenne ellentétes, ha az elítélt azokat a jogait gyakorolhatná, amelyekre a közügyektől eltiltás, illetve a bíróság ügydöntő határozatában meghatározott foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kitiltás kiterjed. Ezek a jogok azonban csak akkor szünetelnek, ha eltiltásukat a bírósági ügydöntő határozat tartalmazza.

6.2.4 A szabadságvesztés végrehajtása alatt korlátozott, módosuló jogok

³⁶„A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt

- a) munkához és foglalkozása szabad megválasztásához való joga és a vállalkozáshoz való joga,
 - b) művelődéshez való joga, illetve a tanulás és a tanítás szabadsága,
 - c) önrendelkezéshez való joga,
 - d) kegyeleti joga,
 - e) szülői felügyeleti joga,
 - f) közérdekű adatokhoz való hozzáférésehez és azok terjesztéséhez való joga,
 - g) véleménynyilvánítási szabadsága,
 - h) egyesülési joga,
 - i) tulajdonhoz való joga,
 - j) a szabadidő eltöltéséhez való joga,
 - k) ha munkát végez, az éves fizetett szabadsághoz való joga,
 - l) magántitokhoz való joga,
 - m) általános cselekvési szabadsága a szünetelő jogokra való tekintettel,
 - n) lelkiismereti és vallási szabadsága
- e törvényben meghatározott korlátozásoknak megfelelően gyakorolható.”

A bv. kódexben meghatározott elítélti jogok és kötelezettségek szükségszerűen születtek meg, hiszen a büntetés-végrehajtás alatt a végrehajtó intézet jelenti az elítélt számára az élet- és mozgásteret, az alig befolyásolható létfeltételeket.

- Az elítéltnak a munkához való joga átmenetileg, a munkába állítást akadályozó ok fennállásáig szünetel. Ez a korlátozó rendelkezés figyelembe veszi azt a tényt, hogy a büntetés-végrehajtás számára esetenként gondot jelent az elítéltek teljes körű foglalkoztatása és kizárja az ebből eredő esetleges kárigényeket. A foglalkozás szabad megválasztásához és a vállalkozáshoz való jog korlátozása a zártintézeti munkáltatásnak a szabad életnél szűkösebb lehetőségeivel van összefüggésben.
- A művelődéshez, a tanuláshoz való jog változatlan, amennyiben a hiányzó általános iskolai végzettség megszerzésére irányul, a közép- és felsőfokú tanulmányok folytatását azonban a Bv. tv. engedélyhez köti.
- Az elítélt kegyeleti jogát 30 napon belül gyakorolhatja, ha a közrend és közbiztonság szempontjai miatt a temetésen való részvételét elutasítják.
- Az elítélt önrendelkezési jogának, tulajdonhoz való jogának, a közérdekű adatok megismerésére és terjesztésére irányuló jogának, a szabadidő eltöltéséhez fűződő jogának,

³⁶ 2013. évi CCXL 119. §

a munkavégzés esetén az éves fizetett szabadsághoz való jogának, általános cselekvési szabadságának korlátozottsága a szabadságelvonás ténye miatti cselekvőképességének szűkülésével függ össze.

- Az elítélt szülő szülői felügyeleti joga, amely alapján a büntetés-végrehajtási jogviszony keretei között részt vehet a gyermek nevelésében, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében – eltérően a korábbi szabályozástól, amely megszüntette azt – érvényesül, amennyiben bíróság, vagy gyámhatóság határozata ettől a jogától nem tiltja el.
- A véleménynyilvánítás szabadságát a Bv. tv. a korábbi szabályozásnál részletesebb előírásokkal korlátozza (lásd a 3.5.2. fejezetben).
- A levelezés, telefonbeszélgetés magántitokként való kezelésének joga is módosul az elítélteknek, mivel az általa címzett, illetőleg a részére érkezett levelek – a hatóságok és a nemzetközi szervezetek, továbbá a védő kivételével –, valamint az intézetből folytatott telefonbeszélgetése az intézet biztonsága érdekében ellenőrizhetők, a beszélgetés biztonsági okból megszakítható.
- A szabadságelvonás ténye korlátozza az elítélt egyesüléshez való jogát. A büntetés-végrehajtási intézettől független civil szervezetnek az elítélt tagja lehet, ha a szervezet szabályai ezt megengedik, ténylegesen azonban – főként a szabad mozgás és a tevékenység szabad megválasztásához való jog hiánya miatt – nem tud a tagságból rá háruló köteleességeknek eleget tenni.
- Az elítéltek lelkiismereti és vallásszabadsága csak annyiban korlátozható, amennyiben az elítélt magatartása veszélyezteti az intézet rendjét, vagy biztonságát.

Az elítélt véleményét - ellenőrzés mellett az e törvényben meghatározott korlátozás kivételével - olyan formában nyilváníthatja ki, amely nem zavarja a bv. intézet rendjét és biztonságát.

Az Alaptörvényben biztosított felsorolt jogok továbbélnék ugyan a végrehajtás alatt, azonban gyakorlásukat az elítélt módosult formában, vagy korlátozott terjedelemben jogosult gyakorolni.

6.2.5 Elítélti jogok

Az elítélt jogosult

- ³⁷,a) a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre, az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő étellemezésre, egészségügyi ellátásra, megfelelő ruházat biztosítására,
- b) a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel az e törvényben meghatározottak szerint kapcsolatot tartani,
- c) baleset esetén baleseti ellátásra és baleseti egészségügyi szolgáltatásra,
- d) pihenésre, szabadidőre,
- e) testi és szellemi állapotának fenntartása, illetve fejlesztése érdekében
- ea)naponta - a szabadságvesztés végrehajtási rezsimeinél megállapított rendelkezések szerint, de legalább egy óra - szabad levegőn tartózkodásra,
- eb)önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek - a szabadságvesztés végrehajtási rezsimeinél megállapított rendelkezések szerinti - igénybevételére,
- ec)tanuláshoz való jogát e törvényben meghatározottak szerint gyakorolni; általános iskolai, középiskolai, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére, illetve folytatására, a vizsgákra való felkészüléshez tanulmányi és vizsgaszabadságra,
- f) a bv. intézetben, illetve annak felügyeleti szerveinél és a büntetés-végrehajtástól független szervhez közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére,
- g) a büntetés végrehajtása során jogorvoslati joggal élni,
- h) a rendelkezésére álló pénzből havonta meghatározott összeget személyes szükségleteire fordítani, illetve azzal egyéb módon rendelkezni,
- i) a szabadságvesztés végrehajtása során keletkezett kárának megtérítésére,
- j) sajátos védelemre a nők, fiatalok és a fogyatékkal élők a rájuk vonatkozó eltérésekkel,
- k) jogszabályban meghatározottak szerint saját ruha viselésére, illetve használati tárgyak tartására; az elítélt magánál tartható tárgyainak köre a bv. intézet rendjére és biztonságára figyelemmel, valamint az egyes rezsimszabályok szerint korlátozható,
- l) a már megállapított, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott valamely rendszeres pénzellátásának (e fejezetben a továbbiakban: rendszeres pénzellátás) a meghatalmazott személy kezéhez vagy a bv. intézethez történő folyósítására, továbbá a saját jogon járó családi pótlékának a letéti számláján való elhelyezésére,
- m) a szabadulást követő társadalomba való visszailleszkedés érdekében az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtésének segítségére,
- n) önkéntes vállalása alapján - a szabadságvesztés fokozatának és a rezsimekhez vonatkozó szabályok szerint - oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre,
- o) büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra”

³⁸„Az elítélt a bv. intézet parancsnokának engedélye alapján - őrzéssel vagy anélkül - meglátogathatja orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját, részt vehet közeli hozzátartozója temetésén.”

³⁹„Ha az elítélt a temetésen nem vett részt, a parancsnok a temetést követő harminc napon belül - az (1) bekezdés szerinti feltételekkel - engedélyezheti, hogy az elítélt lerója kegyeletét a közeli hozzátartozója temetési helyénél.”

³⁷ 2013. évi CCXL 122. §

³⁸ 2013. évi CCXL tv. 123.§ (1)

³⁹ 2013. évi CCXL tv. 123.§ (4)

⁴⁰„A bv. intézetben minden elítélt számára lehetővé kell tenni, hogy lelkiismereti és vallási meggyőződését szabadon megválassza vagy megváltoztassa, vallását gyakorolhassa.”

7 Az elítélt kötelezettségei

7.1 Bevezetés

Fő szabályként kijelenthetjük, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának nincs hatása általában az állampolgári kötelezettségekre, azonban a fogva tartása tényéből fakadóan a bv. szervezetnek elő kell segíteni a kötelezettségek teljesítésének lehetőségét.

Az elítélt köteles:

- vagyoni helyzetéhez mérten a közterhek viseléséhez hozzájárulni
- teljesíteni a munka- és környezetvédelemmel összefüggő kötelezettségeit
- hozzájárulni gyermeke jogainak biztosításához

A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt az alapvető jogait és a jogszabályok által biztosított egyéb jogosultságait a büntetés végrehajtása során is gyakorolhatja és jogszabályban, vagy bírósági, illetve hatósági határozatban megállapított kötelezettségeit a büntetés végrehajtása során is köteles teljesíteni, kivéve, ha azok szüneteléséről, illetve korlátozásáról az ügydöntő határozat vagy törvény rendelkezik, vagy amelyek gyakorlásában, illetve teljesítésében az elítélt akadályozva van. A büntetés-végrehajtási szervezet biztosítja, illetve elősegíti az elítélt jogainak gyakorlását. Az elítélt kötelezettségeinek teljesítése, illetve jogainak gyakorlása során a szabadságvesztés-büntetés céljai teljesítése érdekében köteles a bv. intézettel együttműködni. Az elítélt jogait személyesen vagy védője, illetve fiatakorú esetén törvényes képviselője útján, a bv. intézet rendjével és biztonságával összhangban gyakorolja.

7.2 Az elítélt kötelezettségei

Az elítélt köteles – különösen –

- a) ...⁴¹„a szabadságvesztést a jogszabályban vagy az országos parancsnok által meghatározott bv. intézetben tölteni,
- b) a büntetés-végrehajtás rendjét megtartani, illetve tölteni, a kapott utasításokat végrehajtani,
- c) a számára kijelölt munkát elvégezni,
- d) a reintegrációs foglalkozás rendjét, a bv. intézet biztonsági és higiéniai követelményeit megtartani,
- e) a bv. intézet tisztántartásában, karbantartásában és ellátásában díjazás nélkül, alkalomszerűen részt venni,
- f) alávetni magát a jogszabályban előírt kötelező vagy egészségi állapotának megítéléséhez szükséges orvosi vizsgálatnak és a jogszabály szerint kötelező, gyógykezelésnek,
- g) fegyelemsértés, illetve bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén vizsgálati anyagot szolgáltatni az alkohol, bódító-, illetve kábítószer fogyasztás ellenőrzéséhez,
- h) a végrehajtási fokozatnak és rezsimszabályoknak megfelelően előírt forma- és egyéb ruházatot viselni,
- i) a tartására fordított költséghez hozzájárulni, kivéve, ha önhibáján kívüli okból nem dolgozik és nem részesül rendszeres pénzellátásban, illetve nem rendelkezik letéti pénzzel,
- j) a képességeinek és a bv. intézet adottságainak megfelelő képzésben, illetve oktatásban részt venni.”

7.2.1 Az elítélt tőrési kötelezettsége

⁴⁰ 2013. évi CCXL tv- 126. § (1)

⁴¹ 2013. évi CCXL tv- 133. § (2)

- ⁴²„A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt köteles túrni – különösen –
- a) a más nemű és más végrehajtási fokozatú elítéltektől való elkülönítést, az életkori, kriminológiai, kockázatelemzési és kezelési szempontú, foglalkoztatási és egészségügyi szempontok szerinti csoportba sorolását,
 - b) az egyes rezsimekre vonatkozó korlátozásokat,
 - c) személyes tárgyainak átvizsgálását,
 - d) az e törvény szerinti kivételekkel kapcsolattartásának ellenőrzését,
 - e) életrendjének, bv. intézeten belüli mozgásának meghatározását, illetve korlátozását,
 - f) a 145. § (1) bekezdésében felsorolt biztonsági intézkedések végrehajtását.”

⁴² 2013. évi CCXL 136.§

8 A fogvatartás rendje

8.1 A tájékoztatási kötelezettség

A végrehajtásért felelős szervnek az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére az anyanyelvén, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelven, vagy az általa ismert más nyelven a végrehajtás rendjére, a végrehajtással összefüggő jogaira és kötelezettségeire vonatkozó jogszabályi rendelkezések lényegi elemeiről, valamint a fogvatartást foganatosító szerv házirendjéről tájékoztatást kell adnia. Az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell a tájékoztatást megadni.

8.2 A Házirend

Az elítélt jogai gyakorlásának és a kötelességei teljesítésének rendjét a házirendben kell szabályozni, mely adott intézetre vonatkozik tekintettel az egyes intézetek eltérő sajátosságaira, azonban tartalma jogszabályban meghatározott. A házirendtől csak a bv. intézet parancsnokának engedélyével lehet eltérni. Az elítéltet a házirend megszegésének következményeire figyelmeztetni kell.

A házirend tartalmazza:

- a) az elítélt napirendjét,
- b) az elítélt bv. intézeten belüli foglalkoztatására, mozgására, tartózkodására és a munkavégzés rendjére vonatkozó szabályokat,
- c) a panaszok, kérelmek, bejelentések, illetve egyéb jogorvoslatok előterjesztésének a rendjét,
- d) az elítélt viselkedési szabályait,
- e) a látogatók fogadásának, valamint a bv. intézet elhagyásának a szabályait,
- f) a szükségleti cikkek vásárlásának idejét, módját,
- g) az elítélt által küldött, vagy a részére érkezett levelek, csomagok kezelésére vonatkozó szabályokat,
- h) az elítélt tartózkodására és foglalkoztatására szolgáló helyiségek használatának rendjét,
- i) a vallási szertartások, a karitatív és a missziós rendezvények időrendjét,
- j) a telefonkészülék használatának rendjét és feltételeit,
- k) az elítélt birtokában tartható tárgyak mennyiségét,
- l) a részlegesen betartandó balesetvédelmi és tűzvédelmi előírásokat,
- m) a dohányzással kapcsolatos rendelkezéseket,
- n) a többlétszolgálatok igénybevételére vonatkozó rendelkezéseket,
- o) a biztonsági zárkában vagy részlegesen elhelyezett elítéltre vonatkozó végrehajtási szabályokat.

8.3 A napirend

A napirendben kell meghatározni minden olyan tevékenységet, amely a bv. intézet napi folyamatos működését biztosítja. A takarodó és az ébresztő között legalább nyolc óra folyamatos pihenőidőt, étkezésre naponta háromszor, esetenként legalább húsz percet kell biztosítani.

A napirendben kell meghatározni:

- a) ébresztő és a takarodó,
- b) a nyitás és zárás,
- c) a létszámenőrzés,
- d) az étkezés,
- e) a szabad levegőn való tartózkodás,
- f) a munkavégzés, oktatás, orvosi rendelés, szabadidő eltöltése, jogorvoslatok ideje, helye, módja.

9 Befogadási eljárás

9.1 A befogadás fázisai és fogalma

A szabadságvesztés végrehajtásának előfeltétele a jogerős bírói ítélet. Ennek megléte esetén a befogadási eljárásnak három fázisát különböztetjük meg:

- **intézkedés a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére;**
- **befogadás a büntetés-végrehajtási intézetbe;**
- **az elítéltek megismerése és csoportba helyezése.**

9.1.1 Intézkedés a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére

A szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére alapvetően háromféle módon kerülhet sor:

- a) azonnali foganatba vétellel,
- b) a végrehajtási sorrend érvényesítésével,
- c) a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP) felhívásával.

9.1.2 Befogadás fogalma

A befogadás jogi aktus, a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdését jelenti a bv. intézet részéről, amelynek során létrejön az elítélt és a végrehajtó intézet között a büntetés-végrehajtási jogviszony. A befogadás jogszerűségének két feltétele, a befogadás alapjául szolgáló iratok megléte és az elítélt személyazonosságának kétséget kizáró megállapítása.

9.2 A befogadási eljárás mozzanatai

A befogadás alapjául szolgáló iratok:

⁴³ „A bv. intézet az elítéltet

- a) a jogerős ügydöntő határozatról szóló értesítőlap,
- b) az elővezetésről szóló rendelkezés,
- c) az elfogatóparancs,
- d) a szabadságvesztés letöltésére vonatkozó felhívás,
- e) a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételére vonatkozó ügyészi vagy bírói rendelkezés, vagy
- f) az igazságügyért felelős miniszter külföldi bíróság által kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának átvételéről szóló értesítése alapján fogadja be.”

Az iratok vizsgálata és a személyazonosság megállapítása a befogadáskor

- A bv. intézet megvizsgálja, hogy a befogadás alapjául szolgáló iratok megfelelnek-e a jogszabályok tartalmi és alaki rendelkezéseinek.
- A befogadás során a bv. intézet köteles ellenőrizni, hogy a végrehajtásra önkéntesen jelentkező vagy átkísért, átszállított, elővezetett, illetve előállított személy azonos-e az elítélttel.

Az elítélt személyazonosságának megállapítása elsősorban:

- a fogvatartás alapjául szolgáló iratok adatainak és az elítélt személyazonosságát igazoló hatósági igazolványban foglalt adatoknak az egybevetését,
- valamint az elítélt képmásának az összehasonlítását jelenti.

A bv. intézet elvégzi a befogadás alapjául szolgáló iratok adatainak és az elítélt személyazonosító adatainak és fényképének az egybevetését oly módon, hogy a bv. intézet az ellenőrzés során a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok alapján **átveszi az** elítéltnak a bűnügyi

⁴³ 2013. évi CCXL tv. 88.§

nyilvántartási rendszer személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában kezelt adatait és azokat összeveti a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatokkal.

Ha az átvett adatok tartalmazzák az elítélt ujj- és tenyéryneműjéhez tartozó szakrendszerei azonosító kódokat, a bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél az összehasonlítást. Az összehasonlítást elektronikus úton, az erre a célra szolgáló elektronikus berendezés révén történő beolvasással kell elvégezni. Az ujjnyomat kezelése az összehasonlítás elvégzéséig tarthat.

A személyazonosságának megállapítása érdekében a bv. intézet az elítéltről képfelvételt készíthet, amelyet jogosult az arcképelemző tevékenység igénybevétele céljából az arcképprofil nyilvántartás részére megküldeni.

Ha az elvégzett ellenőrzés eredményeként az elítélt személyazonosságával kapcsolatban kétség merült fel, a bv. intézet a személyazonosság ellenőrzése céljából az elítélt személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványában vagy tartózkodásra jogosító okmányában, ezek hiányában a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok alapján elektronikus úton, egyedi informatikai alkalmazás igénybevételevel adatot igényel a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból, a közúti közlekedési nyilvántartás engedély-nyilvántartásából, az útiokmány-nyilvántartásból vagy az idegenrendészeti nyilvántartásokból.

9.3 A befogadás megtagadása

⁴⁴„A bv. intézet a befogadást megtagadja, ha

- a) a befogadás alapjául szolgáló iratok hiányoznak, vagy
- b) a szabadságvesztés végrehajtására előállított, átkísért, átszállított vagy önként jelentkező személy a befogadás alapjául szolgáló iratokban megjelölt személlyel nem azonos.”

A befogadás megtagadásáról az előállító (átkísérő) szervet, valamint a BVOP-t vagy a végrehajtást elrendelő hatóságot haladéktalanul értesíteni kell.

9.4 Ideiglenes befogadás

⁴⁵„Az elítéltet ideiglenesen kell befogadni, ha a személyazonossága kétségessé válik, a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó értesítés hiányos vagy kijavításra szorul, illetve, ha a bv. intézet a szabadságvesztés végrehajtását kizáró ok gyanúját észleli.

(2) A szabadságvesztés végrehajtására kijelölt bv. intézet az oda útba indított elítéltet az értesítőlap megérkezéséig ideiglenesen fogadja be.

(3) Ideiglenes befogadás esetén a bv. intézet haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedéseket az elítélt személyazonosságának tisztázása, illetve a szükséges iratok kiegészítése, kijavítása, pótlása vagy megküldése iránt.

(4) Az ideiglenes befogadás az arra okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb harminc napig tarthat.”

9.5 Befogadás megőrzésre

⁴⁶„Megőrzésre kell befogadni az elítéltet, ha

- a) a bv. intézet illetékességi területén – mint más bv. intézetből jogellenesen távollévőt – a rendőrség elfogta és oda előállította,

⁴⁴ 2013. évi CCXL tv. 90. §

⁴⁵ 2013. évi CCXL tv. 91. §

⁴⁶ 16/2014. IM rendelet 15. §

- b) valamely hatósághoz történő előállítás, illetve gyógykezelés céljából vagy a végrehajtás körében felmerült egyéb okból más bv. intézet adta át,
c) az engedélyezett távollét után más bv. intézetben jelentkeznek, mint ahonnan elbocsátották.
(2) A megőrzésre befogadott elítéltet a megőrzés okának megszűnését követően a bv. intézetek közötti legközelebbi heti rendszeres szállítással a végrehajtásra kijelölt bv. intézetbe kell szállítani.”

9.6 A befogadással kapcsolatos intézkedések és értesítések

Az elítéltet a közösségbe helyezés előtt egészségügyi szempontból meg kell vizsgálni.

Fő szempontok:- közegészségügyi szempont,
- befogadáskor külsérelmi nyom ellenőrzése.

⁴⁷„Ha az elítélten a befogadáskor külsérelmi nyomot észlelnek, vagy a rendőrségi fogdából vagy a javítóintézetből átkísért elítélt azt állítja, hogy bántalmazták, a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 8/2014. (XII. 12.) IM rendelet 3. § (7) bekezdése szerinti orvosi vizsgálatot haladéktalanul el kell végezni, valamint jegyzőkönyvet kell felvenni.

(3) A (2) bekezdés szerinti jegyzőkönyv egy-egy példányát az átkísérést végrehajtó szervnek és a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészségnek meg kell küldeni, amelyhez a látélet másolatát mellékelni kell.

21. § Ha az elítélttel szemben más ügyben közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása van folyamatban, és erről a bv. intézet a befogadáskor tudomással bír, úgy a befogadástól számított nyolc napon belül tájékoztatja az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes, pártfogó felügyelői feladatkörben eljáró megyei (fővárosi) kormányhivatalt, illetve a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt.

22. § (1) Ha az elítélt a bv. intézetbe magával hozza felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermekét, a gyermeknek a gyermek- és ifjúságvédelmi intézménybe történő elhelyezése érdekében a bv. intézet haladéktalanul intézkedik.

(2) Ha az elítélt a befogadásakor bejelenti, hogy

a) kiskorú gyermeke felügyelet nélkül maradt, a bv. intézet hivatali időben a kiskorú gyermek lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalát (a továbbiakban: gyámhatóság), hivatali időn kívül a rendőrséget,

b) a vele egy háztartásban élő, önmaga ellátására képtelen hozzátartozója vagy az általa gondozott más személy felügyelet nélkül maradt, a bv. intézet hivatali időben a hozzátartozó, illetve a gondozott személy lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjét, hivatali időn kívül a rendőrséget haladéktalanul értesíti.

(3) Ha az elítélt lakása vagy más vagyontárgya őrízetlenül maradt, a bv. intézet erről a lakás fekvése, illetve a vagyontárgy feltalálási helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjét, vagy az elítélt által meghatározott személyt értesíti.

(4) Az elítéltet a megtett intézkedésekről a bv. intézet három munkanapon belül tájékoztatja.”

⁴⁸„A bv. intézet az elítélt befogadásáról – a várható szabadulás időpontjának közlésével – tíz napon belül értesíti

a) az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot;

b) az elsőfokú ügydöntő határozatot hozó bíróságot;

c) gondnokság alá helyezett elítélt esetében a gondnokot.”

⁴⁷ 16/2014. IM rendelet 20-22. §

⁴⁸ 16/2014. IM rendelet 25/A.§

9.7 Egészségügyi és orvosi befogadás

A fogvatartott befogadáskor az egészségügyi szakdolgozó megvizsgálja:

- közegészségügyi és
- járványügyi szempontból.

A fogva tartottat el kell különíteni, ha vizsgálat során:

- betegséget terjesztő vagy okozó rovarokat észlelnek vagy
- fertőző betegség gyanúja áll fenn.

Ilyen esetben közösségbe helyezni csak a bv. orvos írásbeli engedélyével lehet.

A bv. orvos feladata a befogadás után - legkésőbb 72 órával -:

- megvizsgálja a fogvatartottat,
- rögzíti a fogvatartott kórelőzményi adatait,
- megállapítja általános egészségügyi állapotát, fizikai státuszát, illetőleg
- elbírálja a munkaképességét.

Az egészségügyi vizsgálat a fertőző betegségekre és az elősködőkre (parazitákra) terjed ki. Amennyiben az elítélt parazitával fertőzött, akkor el kell különíteni (egészségügyi elkülönítés), és ruházatát fertőtleníteni kell. Az egészségügyi befogadást követően gyógyszer az elítéltnél nem maradhat. Jegyzőkönyvet kell felvenni az átvett gyógyszerről és azt a gyógyszerrel együtt az egészségügyi szakdolgozónak (hivatali időn túl a biztonsági tisztnek) megőrzésre át kell adni. Ha a fogva tartott úgy nyilatkozik, hogy a gyógyszer szedése rendszeresen szükséges, haladéktalanul értesíteni kell a készenléti szolgálatot teljesítő bv. orvost, ennek hiányában a területileg illetékes orvost. A továbbiakban az orvos rendelkezése szerint kell eljárni.

9.8 Gazdasági (letékezés, felszerelés)

Letétkezelés a befogadási eljárás során az elítélteknél lévő tárgyak átvételét jelenti. Hivatali időben történő befogadási eljárás során a bv. intézet parancsnoka által megbízott személy (továbbiakban: befogadó) végzi az elítélt birtokában lévő okmány, pénz, érték, és egyéb tárgyak (ruházat, műszaki cikkek) átvételét és letéteztetését. A biztonságra veszélyes tárgyokról (lőfegyver, lőszer, vélhetően robbanó vagy sugárzó anyag, kábítószer), amelyek nem helyezhetők letétbe és jellegüknél fogva nem is semmisíthetők meg, illetve nem küldhető haza, 3 példányban jegyzőkönyvet kell felvenni. Ezt követően értesíteni kell az illetékes rendőrkapitányságot, a további intézkedések megtétele miatt.

9.8.1 Az elítéltnél birtokában tartható tárgyak

Az elítéltet az intézetben a 16 /2014. (XII. 19) IM rendelet 1. számú mellékletében felsorolt tárgyakat tarthatja magánál.

- Tisztasági felszerelés (mosószer, fogápolási eszközök, varrókészlet)
- Ruházati anyagok (engedéllyel saját alsóruházat, sportruházat)
- Élelmiszerek, étkezési eszközök (konzervek, tubusos élelmiszerek, dobozos tej)
- Dohányárú (cigaretta, pipa, gyufa)
- Írószerek, Papír (levelezéshez és önképzéshez szükséges eszközök, naptárak)
- Egyéb használati tárgyak (karóra, elemes játék, társasjáték)



9.8.2 Az elítélt felszerelése

A letételezési eljárás során az elítélttől civil ruházata átvételre kerül. Az intézetben az elítélt formaruhát köteles viselni. A formaruházattal együtt az elítélt megkapja ágyfelszerelési tárgyait is.

9.9 Tájékoztatás

A végrehajtásért felelős szervnek az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére az anyanyelvén, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelven, vagy az általa ismert más nyelven a végrehajtás rendjére a végrehajtással összefüggő jogaira és kötelezettségeire vonatkozó jogszabályi rendelkezések lényegi elemeiről, valamint a fogvatartást foganatosító szerv házirendjéről tájékoztatást kell adnia.

Az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell a tájékoztatást megadni

- a) a büntetés-végrehajtási ügyben a panaszjogról és a jogorvoslati lehetőségekről,
- b) a büntetés-végrehajtási ügyben őt megillető védelemhez való jogról,
- c) a végrehajtás során az őt megillető anyanyelv használatához való jogról,
- d) a büntetés-végrehajtási ügy irataiba és az egészségügyi dokumentációba való betekintéshez való jogról,
- e) a kapcsolattartás formáiról,
- f) a konzuli hatóságok értesítéséhez való jogról,
- g) az intézetben betartandó magatartási szabályokról, a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről,
- h) a kényszerítő eszközökről, a biztonsági intézkedésekről, különösen az elektronikus megfigyelési rendszer alkalmazására vonatkozó szabályokról,
- i) a büntetés, az intézkedés, valamint a szabálysértési elzárás kezdő és utolsó napjáról, valamint a feltételes szabadságra bocsátás, illetve ideiglenes elbocsátás esedékessége napjáról,
- j) a kártérítési felelősség rendjéről,
- k) az egészségügyi ellátáshoz való jogról,
- l) a betegjogok érvényesüléséről.

10 Általános elhelyezési szabályok

A bv. szervezet feladata

- a szabadság-elvonással járó büntetések, intézkedések
- egyes büntetőeljárási kényszerintézkedések,
- a szabálysértési elzárás végrehajtása.

A feladatok végrehajtására az egyes bv. intézetekben kerül sor, a végrehajtásra kijelölt intézeteket az 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet szabályozza.

10.1 Elkülönítés az elhelyezés során

A Bv. Kódex az elítélti jogok között rendelkezik arról, hogy „biztosítani kell a fogva tartott higiéniai feltételeknek megfelelő elhelyezését”.

⁴⁹ „A szabadságvesztés végrehajtása során – ha e törvény másképp nem rendelkezik –

- a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat egymástól,
 - a férfiakat a nőktől,
 - a fiatalkorúakat a felnőtt korúaktól,
 - a katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől,
 - a dohányzókat a nem dohányzóktól,
 - a fekvőbetegeket az egészségesektől,
 - a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől
- el kell különíteni.”

Jogszabály a fentiekben foglaltakon túl, az elkülönítés egyéb szempontjait is meghatározhatja. Ha az elítélttel szemben más ügyben büntetőeljárás folyik, az elítéltet az ügyész, illetve a bíróság rendelkezése szerint kell elkülöníteni. Az elkülönítést külön körleten, ennek elkülönített részén, illetve külön zárkában vagy lakóhelyiségben kell végrehajtani.

10.2 Együttes elhelyezés, tartózkodás

A különböző végrehajtási fokozatú elítéltek együtt helyezhetők el:

- kórteremben,
- betegszobán,
- fertőző elkülönítőben,
- gyógyító-terápiás részlegen,
- átmeneti részlegen,
- drogprevenációs részlegen,
- HSR részlegen,
- anya-gyermek együttes elhelyezése esetén,
- fiatalok elítéltek részlegén,
- EVSZ alkalmazása esetén.

Együtt várakozhatnak orvosi vizsgálatra és egészségügyi rendelésre. Együtt dolgozhatnak a munkahelyen.

Közösen vehetnek részt:

- általános iskolai és középiskolai oktatásban,

⁴⁹ 2013. évi CCXL 99. §(1)

- felsőoktatásban,
- szakmai képzésben,
- sportrendezvényeken,
- kulturális rendezvényeken,
- szállítás és előállítás során,
- vallási rendezvényeken.

Együtt tartózkodhatnak szabad levegőn, közös étteremben.

10.3 Az elhelyezés módja

A büntetés-végrehajtási intézetben az elítéltek közvetlen elhelyezése (elszállásolása) céljára részleget, azon belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani. A részleg az intézet egyéb részeitől elhatárolt, zárkákat vagy lakóhelyiségeket magában foglaló területe.

A zárka az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan helyiség, amelynek nyílászárói (ajtaja és ablaka) a külön rendelkezésekben meghatározott biztonsági követelményeknek megfelelnek. A zárkában folyóvízzel ellátott mosdót, illetve – az ön vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére kialakított zárka kivételével – elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell létesíteni.

Zárkában kell elhelyezni:

- a fegyház fokozatú, illetve általában a börtön fokozatú elítéltet,
- a biztonsági okból elkülönített elítéltet,
- az ideiglenesen befogadott elítéltet,
- a különleges biztonságú körletre, illetve zárkába helyezett elítéltet,
- letartóztatottat.

A lakóhelyiség annyiban tér el a zárkától, hogy nyílászáróira a biztonsági berendezés felszerelése mellőzhető, a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani.

Lakóhelyiségben lehet elhelyezni:

- a fogház, kivételesen a börtön fokozatú elítéltet,
- az átmeneti csoportba helyezett elítéltet,
- az EVSZ hatálya alá tartozó elítéltet,
- a szabadságát töltő elítéltet.

Zárkára és lakóhelyiségre vonatkozó szabályok

A bv. intézetben az állandó elhelyezést biztosító zárkákon, illetve lakóhelyiségeken túlmenően befogadó, egészségügyi, fegyelmi, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt elhelyezésére szolgáló zárkát kell kialakítani, illetve kijelölni. Az országos parancsnok engedélyével egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek is kialakíthatók. Az egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek az ott elhelyezett elítéltek sajátos helyzetére és különleges szükségleteire tekintettel létesíthetők. A bv. intézetben – a fogvatartottak összetételére figyelemmel – dohányzó, illetve dohányfüst-mentes zárkát (lakóhelyiséget) kell kijelölni.

A Bv. tv. rendelkezése alapján az elítéltek közösen helyezhetők el, de ha erre lehetőség van, az elítéltet egyedül kell elhelyezni.

A zárkában elhelyezett elítéltek számára személyenként fekhelyet, ülőkét és mosdótálat (lavórt) kell biztosítani. A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezett szekrényt az elítélt saját költségére lakattal lezárhatja, ennek kulcsát magánál tarthatja. Az elítélteket ágyneművel ellátva és legfeljebb egyemeletes ágyon kell elhelyezni, ettől eltérni csak rendkívül indokolt esetben lehet.

10.4 Élettér

⁵⁰„A zárkában vagy a lakóhelyiségben – ideértve a kórtermet is – elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.

(2) Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet – függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e – figyelmen kívül kell hagyni.”

Egyéb helyiségek és létesítmények

A büntetés-végrehajtási intézet rendeltetésszerű működése, az elítéltek jogainak az érvényesítése egyéb helyiségek és létesítmények kialakítását, működtetését igényli. Erre tekintettel minden bv. intézetben kötelező kialakítani:

- orvosi rendelőt, betegszobát, fertőző elkülönítő szobát,
- fürdőhelyiséget,
- konyhát és a lehetőségek szerint közös étkezőhelyiségeket,
- látogató helyiséget, a védővel, valamint más személyekkel történő hivatalos érintkezés céljára alkalmas helyiséget,
- könyvtárat, a szabadidő eltöltésére, a közös foglalkozásra és a közös vallásgyakorlásra szolgáló helyiségeket,
- a szabad levegőn való tartózkodásra alkalmas területet,
- sportolásra alkalmas területet,
- kondicionáló termet

kell kialakítani.

A kijelölt intézetekben az elítéltek iskolai oktatásához, szakirányú képzéséhez tantermet kell létesíteni.

⁵⁰ 16/2014. IM r. 121.§

11 Az általános elhelyezés speciális szabályai

11.1 Közüzemi ellátás

A bv. intézetnek gondoskodni kell:

- megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvízről, (a vízellátás során a közegészségügyi szabályokat maradéktalanul be kell tartani);
- a körletek, zárkák (lakóhelyiségek) és egyéb - az elítélt által használt - helyiségek jó szellőztetéséről, világításáról;

Az áramellátást úgy kell kialakítani, hogy kívülről kikapcsolható legyen, továbbá a zárkában (lakóhelyiségben) a természetes fény vagy a mesterséges megvilágítás olvasásra alkalmas legyen. A zárkát (lakóhelyiséget) állandóan megvilágítani csak akkor szabad, ha azt a parancsnok biztonsági okból átmenetileg elrendelte.

- a fűtési idény - október 15-étől, április 15-ig tart (időjárástól függően ettől a parancsnok eltérhet), ha egymás követő 3 napon keresztül a napi középhőmérséklet $12\text{ }^{\circ}\text{C}$ meghaladja a parancsnok szüneteltetheti a fűtést.

11.2 Szolgáltatások

Az elítélt köteles a tisztálkodási felszerelés költségét megtéríteni. Ez alól a szabály alól kivételt képez az, ha az elítélt nem rendelkezik letéti pénzzel, ilyenkor az alapvető tisztálkodási felszerelést a bv. intézetnek kell biztosítania.

Az elítélt köteles továbbá a jogszabályban meghatározott többletszolgáltatások igénybevételét megtéríteni, így különösen

- a kondicionáló terem használati díját;
- a hűtőszekrény használati díját;
- a vízmelegítő használati díját.

A kondicionálás céljából kialakított termék igénybe vételi díjának megtérítése a Bv. tv. új eleme, amellyel a bv. intézetek bevételeinek növelése a cél. Tekintettel arra, hogy az elítéltek reintegrációja miatt fontos a fizikai állapot megfelelő szinten tartása, a térítési díjakat nem a piaci árak alapján, hanem az elítéltek lehetőségeinek szem előtt tartásával kell megállapítani úgy, hogy az az átlagos elítélt számára is elérhető legyen. Azon elítéltek számára, akik nem tudnak fizetni a kondicionáló terem használatáért, vagy a bv. intézet nem rendelkezik ilyen lehetőséggel, az elítéltek más jellegű mozgásához a bv. intézetek a sétaudvarokon biztosítanak ingyenesen használható eszközöket, amelyek minden elítélt számára díjmentesen rendelkezésre állnak.

11.3 Az elítélt tisztálkodási lehetőségeinek biztosítása

Az elítéltek részére biztosítani kell a tisztálkodáshoz szükséges feltételeket, és meg kell követelni a személyi tisztasági előírások betartását.

A letéti pénzzel nem rendelkező elítélt részére az alábbi alapvető tisztálkodási és felszerelési cikkeket kell biztosítani:

- szappan,
- fogkefe, fogkrém, fogmosó pohár,
- igény szerint fésű,
- toalettpapír,
- nők részére egészségügyi vatta, tampon, egészségügyi betét,
- borotválkozási felszerelés,
- sampon.

Az elítéltek részére hetente legalább három alkalommal, a női elítéltek részére, továbbá a dolgozó elítéltek részére munka után naponta meleg vizes fürdést kell biztosítani.

Az elítéltek részére a rendszeres fürdések közötti időben – a bv. intézet lehetőségein belül – a napirendben meghatározottak szerint biztosítható meleg víz. A női elítélteket a rendszeres fürdések közötti időben is el kell látni meleg vízzel.

A házirend és a napirend szabályozásánál figyelembe kell venni, hogy az elítéltnak legyen ideje a tisztálkodásra, a szakáll és a haj ápolására. A hajvágást az erre a célra kialakított fodrásműhelyben kell elvégezni. A hajvágással lehetőleg hozzáértő – fodrász munkakörben foglalkoztatott – elítéltet kell megbízni, aki a munkáját a közegészségügyi szabályok betartásával köteles végezni.

A fegyelmi és az elkülönítő zárkában elhelyezett elítélt borotválkozását, hajvágását elítélt fodrásszal – felügyelet mellett – kell végeztetni.

Súlyosan beteg vagy a mozgásában korlátozott elítélt borotválását, hajápolását – felügyelet mellett – az elítélt fodrásszal kell végeztetni.

Az elítélt részére biztosítani kell, hogy a szükséges tárgyak vásárlására fordítható összegből az előírt tisztasági felszereléseket, kozmetikai cikket vásárolhasson

11.4 Ruházati ellátás

Az elítéltet az évszaknak megfelelő formaruhával, alsóruhával és lábbelivel kell ellátni. A formaruha nem lehet megalázó vagy lealacsonyító. A munka végzéséhez az elítéltnak munkaruhát, külön jogszabály szerint védőruhát és védőfelszerelést kell biztosítani. Az elítélt részére az intézet által biztosított felső ruházatán, továbbá a munkaruhán, az ágy- és más felszerelésen a “**BV**” jelzést fel kell tüntetni.

Az elítélt részére csak viselésre alkalmas, tiszta, megfelelő méretű ruházat és lábbeli, valamint használatra alkalmas és tiszta ágyfelszerelés adható ki.

A bv. intézet gondoskodik arról, hogy a használatban levő ruházat mindig tiszta, karbantartott állapotban legyen. Az elítélt viszont köteles a használatra kiadott ruhát megővni, rendeltetésszerűen használni és azon kisebb, szakértelmet nem igénylő javításokat elvégezni.

A bv. intézet gondoskodik az általa kiadott ruházat tisztításáról:

- a fehérműt, törülközőt legalább hetenként egyszer,
- a formaruházat és az ágynemű esetében a tisztacserét kéthetente kell végrehajtani.
-

A ruházati cikkek viselése szempontjából megkülönböztetünk:

- nyári időszakot és
- téli időszakot.

A nyári időszak április 16-tól október 15-ig, a téli időszak pedig október 16-tól április 15-ig tart.

Az elítéltek ruházati ellátásának részletes normáit OP intézkedés és annak függeléke tartalmazza, mely az alábbi lehet:

- a) a felnőtt korú elítélteket sötét színű ruházattal,
- b) a fiatalok elítélteket világos színű ruházattal,
- c) az intézet betegszobájában, a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központban, a Nagyfai Krónikus Utókezelő részegen elhelyezett betegeket, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (a továbbiakban: IMEI) elmemegfigyelésre,

- elmeógyógyászati és ideggyógyászati kivizsgálásra beutalt fogvatartottakat kórházi öltözettel,
- d) az IMEI-ben elhelyezett kényszergyógykezelteket, kóros elmeállapotú fogvatartottakat zsávoly barna ruházattal kell ellátni.
 - A dolgozó fogvatartottak részére munkaruhát kell biztosítani, amely vonatkozásában az OP utasításban szereplő felsorolástól az intézetparancsnok, valamint a fogvatartottak foglalkoztatására alapított gazdasági társaság ügyvezetője a helyi sajátosságok figyelembevételével eltérhet.

Speciális: a nők és a fiatalok részére polgári jellegű formaruha is rendszeresíthető.

11.5 Élelmezés

Az elítéltek közérzetét jelentős mértékben befolyásoló, a büntetés-végrehajtási intézet rendje és biztonsága szempontjából is kiemelkedően fontos tényező az élelmezés minősége, változatossága és mennyisége, emellett a megfelelő ellátás hozzájárul az egészségük, munkaképességük megőrzéséhez.

A fogvatartottak élelmezése a bv. intézet feladata. Részükre, legalább napi háromszori étkezést kell biztosítani, figyelembe véve:

- az általuk végzett munka jellegét,
- az egészségi állapotukat és
- az életkorukat
- gyakorolt vallásukat.

A fogvatartott részére legalább napi egy alkalommal meleg ételt kell biztosítani. Hideg étellel:

- rendkívüli esemény esetén legfeljebb 3 napig láthatók el, illetve
- higiénikusan csomagolva átszállítás, előállítás során.

A hideg étel fogyasztásához szükséges eszközöket (pl. konzervnyitó) a bv. intézet biztosítja. A fogvatartott részére orvosi javaslat alapján egészségügyi állapotának megfelelő (diétás, kímélő) ételt kell biztosítani. A mindenkor érvényben levő országos parancsnoki intézkedés rendelkezik részletesen a fogva tartottak részére a diétás étkezés biztosításáról.

Az étkeztetéssel kapcsolatos minőségi követelmények egyike az étrend változatossága. Összeállításánál célszerű figyelembe venni az elítéltek teljesíthető igényeit, javaslatait. Az étrend kialakításánál gondoskodni kell arról, hogy az elítéltek – orvosi javaslat alapján, a vonatkozó normakereten belül – diétás vagy kímélő ellátásban részesüljenek. Az élelmezésnél az intézet lehetőségein belül figyelemmel kell lenni az elítélt vallási igényeire. Ez egyrészt azt jelenti, hogy nem kényszeríthető olyan ételek elfogyasztására, amelyekről a vallása tiltja, másrészt az intézet köteles betartani a normakeretet, és csak az adott (beszerzési, technikai) lehetőségeken belül köteles elfogadható alternatívát jelentő ételek étrendbe állítására.

A büntetés-végrehajtási szabályokkal összhangban, lehetőség van arra, hogy az elítélt kiegészítse élelmezését. Erre módot ad az intézetekben rendszeresen biztosított vásárlás (kiétekezés), a látogatás során behozható és helyben elfogyasztható élelmiszerek.

A fogvatartottak élelmezése normaélelmezés keretében történik, amelyet térítés nélkül kell biztosítani. A fogvatartottak élelmezése történhet:

- külön a fogvatartottak ellátására kialakított konyháról,
- a személyi állománnyal közös konyháról,
- külső vállalkozó által üzemeltetett konyháról.

A fogva tartottat élelmezési normatípusba kell sorolni. Az elítéltet csak abban az esetben lehet a munkájának megfelelő élelmezési normába sorolni, ha ennek időtartama legalább a napi 4 órát meghaladja.

A munka jellegének megfelelő norma szerinti élelmezésben kell részesíteni a dolgozó fogva tartottat:

- a munkanapokon, beleértve az állásidőt is,
- a munkában töltött napok közé eső pihenő- és munkaszüneti napokon,
- betegség vagy üzemi baleset esetén 3 napig, amennyiben az orvos más élelmezési normát nem ír elő,
- az évi fizetett szabadság alatt, ha azt az intézetben tölti,
- ha iskolai oktatásban vesz részt, továbbá a vizsgákra felkészülés és a munka alóli felmentés idejére.

Meg kell szüntetni a dolgozó norma szerinti élelmezést:

- a munkából leváltást követő naptól,
- a szállítás, átszállítás idejére,
- a magánelzárás idejére, amennyiben nem engedték, hogy alatta dolgozzon.

Az intézet sajátosságai, a házirend, a munkáltatási szabályzat, valamint a Biztonsági Szabályzat rendelkezései figyelembe vételével a parancsnok szabályozza:

- a napi, illetve következő nap, vagy napok étkezési létszámának leadását az élelmezési norma és a létszámváltozás figyelembe vételével,
- a tálalási létszámjelentés elkészítését,
- az étkezési és tálalási létszámjelentés elkészítésének, egyeztetésének, továbbításának idejét és helyét.

Az étel kiosztása csak felügyelet mellett történhet!

Biztosítani kell az azonos mértékű adagolást. A megmaradt készételek kiosztásáról haladéktalanul gondoskodni kell (3 órán belül ki kell osztani). A készételek 5 órán túl emberi fogyasztásra felhasználni nem szabad!

11.6 A szükségleti cikkek vásárlása

A bv. intézetnek az elítélt részére havonta legalább kétszeri vásárlásra kell lehetőséget biztosítania.

Az elítélt munkadíjából és a szabadon felhasználható letéti pénzből – a bv. intézet parancsnoka által meghatározott időben és módon – az alapmunkadíj ötszörösének megfelelő összegének a rezsimbesorolásának megfelelő mértékéig szükségleti cikket vásárolhat.

A bv. intézet parancsnoka a helyi sajátosságok figyelembe vételével intézkedésben szabályozza a szükségleti cikkek vásárlásának rendjét, idejét, a vásárolható cikkek körét (az utóbbinál a biztonsági szempontokat is figyelembe kell venni).

A szükségleti cikkek vásárlása esetében az elítéltnek előnyben kell részesíteni a tisztasági és tisztító szereinek megvásárlását.

A jogszabály a vásárlásra költhető összeg tekintetében végrehajtási rend és a munkában való részvétel alapján differenciál az alábbiak szerint:

- a dolgozó elítélt - a tartásra fordított költségekhez való hozzájárulás, szabadulásra kötelezően tartalékolandó összeggel és a letiltások összegével csökkentett munkadíja -:

- 70-90-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat – rezsimkategóriájának függvényében fogházban, átmeneti csoportban,
 - 60-80-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat - rezsimkategóriájának függvényében börtönben,
 - 50-75-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat - rezsimkategóriájának függvényében a fegyházban.
- a nem dolgozó elítélt – a letéti pénze terhére vásárolhat.

Korlátozás nélkül vásárolhat szükségleti cikket a várandós nő vagy a kisgyermekes nő a gyermeke születésével kapcsolatos társadalombiztosítási juttatásból, ameddig a gyermek a bv. intézetben vele van elhelyezve.

Az elítélt a szükségleti cikkek vásárlására meghatározott összegen felül – a letéti pénze terhére, amennyiben a bv. szerv felé nincs fennálló tartozása – engedéllyel megvásárolhatja a bv. intézetben magánál tartható tárgyakat, hozzátartozójának ajándékot vásárolhat, szabadulása előtt a polgári ruházatát kiegészítheti.

Az elítélt tényleges szükségletét meghaladó készletek felhalmozását meg kell előzni. Az elítélt a zárkában (lakóhelyiségben) a szükségleti cikkeket a tisztasági és a közegészségügyi előírások betartásával köteles tárolni

Nem vásárolhat:

- alkohol tartalmú italokat vagy azzal töltött édességet
- ecet, bors, őrölt paprika
- szemes vagy őrölt kávé
- hajtógázzal működő termékeket
- olyan terméket, mely saját vagy más életét, testi épségét veszélyezteti

11.7 A fogvatartottak egészségügyi ellátása

A fogvatartottak egészségi állapota, egészségük védelme, valamint betegségük esetén megfelelő gyógykezelésük és gondozásuk kiemelkedő jelentőséget kap a nemzeti és nemzetközi szabályokban. Magyarország Alaptörvénye XX. cikkében rögzíti, hogy „mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”, a Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT) alapvető megfogalmazása szerint a fogvatartottak ugyanolyan szintű egészségügyi ellátásra jogosultak, mint bárki a társadalomban a szabadon élők között.

Az elítéltek egészségügyi ellátására általában az egészségügyi és társadalombiztosítási jogszabályok az irányadók, a Bv. tv. az elítéltek sajátos helyzetéből fakadó, ettől eltérő rendelkezéseket tartalmazza.

12 A szabadságvesztés félbeszakítása

12.1 A büntetés félbeszakításának kezdeményezése

Félbeszakítás kezdeményezésének okai

- az elítélt személyi vagy családi körülményei,
- egészségi állapota miatt - a szabadságvesztés végrehajtása félbeszakítható.

12.2 Döntésre jogosultak köre

- egy naptári évben harminc napig terjedő időtartamra a parancsnok,
- egy naptári évben harmincegy naptól kilencven napig terjedő időtartamra az országos parancsnok,
- hosszabb időre a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter dönt.

A kezdeményezés történhet hivatalból vagy kérelemre.

12.2.1 Hivatalból történő büntetés-félbeszakítás

Ha az elítélt súlyos betegségben szenved és kérelmet nem terjesztett elő, a félbeszakításra a bv. intézet parancsnoka, továbbá a BVEK főigazgatója, illetve az IMEI főigazgatója javaslatot tehet. A szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítása iránti kérelmet az elítéltet fogvatartó bv. intézet parancsnokához kell benyújtani. Ha az engedélyezés a bv. intézet parancsnokának hatáskörét meghaladja, a kérelmet véleményével együtt az országos parancsnokhoz terjeszti fel. Ha a félbeszakítás a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter hatáskörébe tartozik, az iratokat - az országos parancsnok javaslatával - a büntetés-végrehajtásért felelős miniszterhez kell felterjeszteni.

12.2.2 A kérelemre történő büntetés-félbeszakítás

A kérelmezőnek igazolnia kell, hogy a kérelem indoka a valóságnak megfelel. A kérelem indokoltságát a bv. intézet ellenőrizheti, az indokok tisztázását kezdeményezheti.

A szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából a bv. intézet az elítélt által megjelölt tartózkodási hely szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő útján környezettanulmány elkészítését rendelheti el, illetve megkeresheti a rendőri szervet a környezettanulmány készítése céljából. A kérelemben foglaltak valóságáról a bv. intézet rövid úton meggyőződik.

Ha a félbeszakítást az elítélt közeli hozzátartozójának súlyos, életveszélyes betegsége vagy temetése miatt kérik és annak megalapozására egészségügyi dokumentációt is benyújtottak, akkor ahhoz csatolni kell a közeli hozzátartozó nyilatkozatát az egészségügyi adatai kezeléséhez való hozzájárulásáról. A közeli hozzátartozó hozzájáruló nyilatkozata mellőzhető, ha a közeli hozzátartozó egészségi állapota miatt a nyilatkozat megtételére nem képes. A betegségről, illetve a temetésről szóló igazolást az elítélt a félbeszakítás ideje alatt köteles beszerezni és azt a bv. intézetbe való visszaérkezésekor átadni.

Kivételesen engedélyezhető a szabadságvesztés félbeszakítása, ha az elítélt ellen szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt újabb büntetőeljárás van folyamatban. Ebben az esetben az eljárás szakaszától függően az ügyész vagy a bíróság véleményét be kell szerezni.

Nem engedélyezhető a büntetés-félbeszakítása, ha a bíróság az életfogytig tartó szabadságvesztést kimondó ítéletben a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárta.

A kérelem elutasítását minden esetben indokolt határozatba kell foglalni.

12.2.3 Értesítési és jelentkezési kötelezettségek

A szabadságvesztés félbeszakításáról **az elítélt lakóhelye, illetve tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot kell értesíteni**. Az értesítésnek tartalmaznia kell a félbeszakítás időtartamát és az elítélt által megjelölt tartózkodási helyet. Ha a félbeszakítás tartama az öt napot meghaladja, az elítélt a bv. intézet elhagyását követő két napon belül a tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságon köteles jelentkezni. Félbeszakítás esetén az elítéltet arcképmással rendelkező igazolással kell ellátni.

12.2.4 Engedélyezett büntetés-félbeszakítás megszüntetése

A **szabadságvesztés félbeszakítását** az engedélyező **megszüntetheti**, ha az elítélttel szemben olyan újabb szabadságvesztés végrehajtásáról érkezik értesítőlap, amely a végrehajtás sorrendjére nincs kihatással.

A félbeszakítás megszüntetéséről az engedélyező indokolt határozattal dönt. A félbeszakítás megszüntetéséről az elítéltet írásban haladéktalanul tájékoztatni kell, és fel kell hívni, hogy a megadott időpontban a szabadságvesztést végrehajtó intézetben jelentkezzen. **A félbeszakítás tartama a szabadságvesztés tartamába nem számít be**. A félbeszakítás tartama alatt az elévülés nyugszik.

12.2.5 A szabadságvesztés félbeszakítása várandósság esetén

Ha az elítélt nő a várandósság tizenkettedik hetét elérte, és a szülés várható időpontja megelőzné a szabadulás napját, nyilatkoztatni kell arról, hogy kéri-e a szabadságvesztés félbeszakítását. A várandósság alatt vagy közvetlenül a szülés után benyújtott büntetés-félbeszakítási kérelmek elbírálása során elsősorban a gyermek érdekét kell figyelembe venni.

A várandósság tizenkettedik hetét elért nő szabadságvesztés-félbeszakításra irányuló kérelme esetén a bv. intézet parancsnoka az iratokat - javaslatával együtt - a BVOP-ra terjeszti fel. Ha a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezik, az elítéltet a szülés várható időpontja előtt legalább négy héttel szabadítani kell.

Ha az orvos veszélyeztetett terhességet állapít meg, az elítéltet haladéktalanul a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központba kell szállítani, és nyilatkoztatni kell, hogy kéri-e a szabadságvesztés félbeszakítását. A veszélyeztetett terhesség ideje alatt a szabadságvesztés félbeszakítására - bv. orvosi javaslat alapján - bármikor sor kerülhet.

Ha a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezték, a bv. intézet a szülés várható időpontját követő két hónapon belül megkeresi az elítélt állandó lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzatot és tájékozik a szülést követő körülményekről. Ha a gyermek halva született vagy meghalt, illetve nem az elítélt gondozásában van, a bv. intézet a félbeszakítás megszüntetésére tesz javaslatot, vagy félbeszakítását.

13 A büntetés-végrehajtási bíró és az ügyész feladatai (a büntetés-végrehajtás jogállami kontrollrendszere)

13.1 Bevezetés

A hatályos magyar jogi szabályozás tükrében megállapítható, hogy a büntetés-végrehajtás tevékenységére vonatkozó komplex kontrollrendszer megfelel a nemzetközi és európai standardoknak. A fogvatartott személyek vonatkozásában a nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok (CPT, OPCAT) érvényesülése mellett az állami jogvédelem intézményei (bv. ügyész, bv. bíró, alapjogi biztos), valamint a társadalmi szervezetként működő nem kormányzati jogvédő szervek látják el a törvényességi, alapjogi és társadalmi felügyelet feladatait.

13.2 Az ügyész

13.2.1 Az ügyészség jogállása az állami szervezetrendszerben

Egy demokratikus jogállamban az alkotmányosság feltétele a törvények, valamint a törvényeken alapuló alacsonyabb szintű jogszabályok érvényesülése, betartása és maradéktalan betartatása (törvényesség elve). **Magyarországon az Alaptörvény értelmében az Ügyészség nem önálló hatalmi ág, hanem az igazságszolgáltatás közreműködője**, a fékek és ellensúlyok elve alapján ugyanakkor szervezeti önállóságát az biztosítja, hogy vezetője kizárólag az Országgyűlésnek felelős. **Az ügyészi szervezet jogállásának meghatározása alapján az ügyész „a törvényesség őre”, a közérdek védelmezője, ezáltal működik közre az egyéni jogok érvényre juttatásában.**

13.2.2 Az ügyész feladatkörei

Feladatait tekintve a büntetőeljárásban ellátja a **közvádó** szerepét (1), továbbá **nyomozásfelügyeleti** tevékenysége alapján nyomoz, vagy irányítja a nyomozóhatóságok nyomozati munkáját (2). További feladatokat lát el szabálysértési eljárások során (3), valamint peres és nem peres eljárásokban is részt vesz (4). Fontos jogosultsága, hogy közrendvédelmi feladatainak ellátása során perindítási (közkereset) és eljárás kezdeményezési joggal rendelkezik. A törvényességi felügyelet külön részét képezi a **büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelete** (5) is.

13.2.3 Az ügyész tevékenysége a büntetés-végrehajtásban

A büntetés-végrehajtásban a törvényesség elve megköveteli a jogszabályok következetes és feltétlen megtartását, melyet a büntetés-végrehajtási jog által szabályozott jogviszonyok sajátos vonásai és alanyainak sajátos helyzete indokol. Az ügyész szerepe a büntetés-végrehajtásban kettős. Egyfelől **az ügyész a törvényességi felügyelet során érvényt szerez a fogvatartottak jogai érvényesülésének, tehát ellátja ezen jogok védelmét** (1), valamint **biztosítja az állami büntetőhatalom, az állam büntetőjogi igényének érvényesülését** (2).

13.2.4 Az ügyész hatásköre a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletében

A bv. ügyész a törvényességi felügyelet ellátása során bármikor **ellenőrizheti bármely végrehajtást végző állami szerv tevékenységét**, melynek alapján:

- **megtekintheti** az ezzel összefüggő **iratokat**,
- **a végrehajtás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat**,
- **közreműködik a büntetés-végrehajtással kapcsolatos bírósági eljárásban**, a

- **rendkívüli eseményekkel kapcsolatos feladatok ellátásában,**
- **a bűnügyi nyilvántartás figyelemmel kísérésében.**

Annak érdekében, hogy az ügyész a fentebb említett feladatait elláthassa az alábbi módszerek és eszközök állnak rendelkezésre:

Az ügyési törvényességi felügyelet módszerei

- d) a fogvatartottak meghallgatása,
- e) a panaszok, kérelmek, bejelentések intézése, valamint
- f) a törvényességi vizsgálat.

Az ügyési törvényességi felügyelet eszközei

Ha az ügyész a törvényességi vizsgálatról készített feljegyzést a bírósághoz küldi, átiratában a szükséges intézkedésre kéri a bíróságot.

13.2.5 A bv. ügyész intézkedési jogköre a büntetés-végrehajtással összefüggésben

Rendelkezést tesz, ha jogszabályok megsértését észleli. A rendelkezésben leírja a pontos tényállást, annak a jogszabálynak megjelölését, amelynek megszegését észlelte és utasítást ad a törvénysértés azonnali megszüntetésére, így a törvénysértő fogvatartás azonnali megszüntetésére. Rendelkezésében figyelmezteti az illetékes szerv vezetőjét a törvénysértés nyolc napon belüli megszüntetésére és arra hívja fel, hogy a rendelkezés végrehajtásáról adjon számára tájékoztatást. Ha a szerv vezetője a rendelkezést nem hajtja végre, illetve annak végrehajtásáról a megjelölt határidőben nem ad tájékoztatást, azt az ügyész a Legfőbb Ügyészségre azonnal jelenti.

Jelzést ad, ha a fogvatartási körülményeket kifogásolja, illetve ha a büntető- ügyben hozott határozat végrehajtása során törvénysértésnek nem minősülő hiányosságot észlel, továbbá ha rendelkezést nem igénylő csekély jelentőségű törvénysértést állapít meg.

Felelősségre vonást kezdeményez, ha felügyeleti tevékenysége során a fogvatartást foganatosító hivatalos személy olyan cselekményét, vagy mulasztását észleli, amely bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanújára utal. Az ügyész az ügyben a részletes tényállásról a rendelkezésre álló bizonyítékok megjelölésével a megyei (fővárosi) főügyészt feljegyzésben tájékoztatja.

13.3 A büntetés-végrehajtási bíró

13.3.1 A büntetés-végrehajtási bíró tevékenysége a büntetés-végrehajtásban

A hazai **bv. bíró a végrehajtás egyéniesítése és progresszivitása alapelveinek már nélkülözhetetlen védelmezője**, amely feloldja a tett-felelősségi alapú ítékezés és a tettes-központú végrehajtás közötti ellentmondást. Voltaképpen **az ítélő bíró meghosszabbított keze, aki a végrehajtás menetében az elítélt személyére igazítja az alapítéletet.**

A büntetés-végrehajtási bírói jogintézmény létének fő indoka a bíróságok egyetemes alkotmányos függetlensége, amely egy jogállamban a konkrét alkotmányos berendezkedéstől függetlenül záloga a törvényesség biztosításának és az emberi jogok legmagasabb szintű védelmének. Ezen túlmenően tevékenységének szükségessége mellett szól az az alkotmányos megfontolásokon nyugvó igény is, hogy a végrehajtás menetében a bíróság által kiszabott büntetés tartalmának módosítását is bíróság végezze el⁵¹.

⁵¹*Szűcs András: A bv. bíró helye és szerepe a büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítékok között. Bűnügyi Szemle, 2008/1. 41.o.*

A büntetések és az intézkedések végrehajtása során a bíróságra háruló feladatokat a törvényszéken működő büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) látja el. Eljárásában elsődlegesen iratok alapján hozza meg a döntését, ez esetben beszerezheti az ügyész és az elítélt nyilatkozatát. Amennyiben a bv. bíró szükségesnek tartja, meghallgatást tarthat az elítéltnel, s ha bizonyítás felvételére van szükség, akkor tárgyalást tart. Amennyiben meghallgatást tart, azon jelen lehet az ügyész, a végrehajtásért felelős szerv képviselője, a védő és az elítélt, míg a tárgyaláson az ügyész és a védő részvétele kötelező, a végrehajtásért felelős szerv képviselője pedig jelen lehet.

Fentieket összegezve megállapíthatjuk, hogy **a magyar jogrendszerben a bv. bíró sajátos szerepet tölt be a végrehajtás során, mert a bíróság hagyományos ítélező funkciója államigazgatási, illetve igazgatási jellegű feladatokkal keveredik.** Szerepét azonban mindenképpen indokolja az európai szabályozási gyakorlat is, mert **legfontosabb hatásköreit tekintve döntései jogkorlátozott személyek jogi helyzetét, illetve annak módosulását határozzák meg** (fokozatváltás, feltételes szabadságra bocsátás engedélyezése, stb.)

A bv. bíró Bv. Kódexben rögzített feladat- és jogkörei közül a büntetés-végrehajtási szervezet részére meghatározott állami feladatok végrehajtása során azon feladatok bírnak kiemelt jelentőséggel, melyek módosítják, vagy teljesen megváltoztatják az elítélt státusát, jogi helyzetét.

Áttekintő táblázat

a bv. bírósági feladat- és jogköréről, felnőtt- és fiatalkorúak szerint⁵²

Felnőttkorúak esetén	Fiatalkorúak esetén
<ol style="list-style-type: none"> 1. a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának megváltoztatására irányuló eljárás 2. enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása 3. fenyítés felülvizsgálata 4. biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés felülvizsgálata 	szabadságvesztés végrehajtási fokozatának utólagos meghatározása
<p><u>Feltételes szabadsággal kapcsolatos jogszabályok</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a feltételes szabadságra bocsátás kizártságának megállapítása 2. a feltételes szabadságra bocsátásra irányuló eljárás 3. A feltételes szabadság megszüntetésére irányuló eljárás 	ideiglenes elbocsátás a javítóintézetből és annak megszüntetése
<p>Közérdekű munka büntetéssel kapcsolatos döntési jogosítványok</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítása 2. a közérdekű munka átváltoztatása szabadságvesztésre 	
pénzbüntetés átváltoztatása szabadságvesztésre	pénzbüntetés átváltoztatása szabadságvesztésre – behajthatatlanság megállapítása
a szabadságvesztés végrehajtása alatt kóros elmeállapotúvá vált elítélttel kapcsolatos eljárás	
a pártfogó felügyelettel kapcsolatos eljárás	
<p>Végrehajthatóság kizárása vagy megszűnése</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a kiutasítás végrehajthatósága kizártságának megállapítására irányuló eljárás 2. az elévülés megállapítása 3. elzárás végrehajthatósága megszűnésének megállapítása 	Végrehajthatóság kizárása vagy megszűnése az elévülés megállapítása javítóintézeti nevelés végrehajthatóságának kizártsága miatt
utólagos büntetés-végrehajtási bírói eljárás	
az elítélt sajtó útján történő nyilatkozattételével, nyilatkozata közzétételével kapcsolatos eljárás	

⁵²Tansegédlet a büntetés-végrehajtási jog tanulmányozásához, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar: <http://www.google.hu/url?url=http://jogikar.uni-miskolc.hu/download.php%3FfileName%3D/projectSetup/files/bue/bvjogjegyzet.pdf&ret=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKEwjV3vjcnrrRAhWYOIAKHdMJA2kQFggfMAI&usq=AFOjCNEA2iisVIZF6iYN8Mr54tWWPbcA7A>

14 A büntetőjogi, a szabálysértési és a rendbíróság helyébe lépő elzárás szabályai

14.1 Az elzárás végrehajtásának jogforrásai

- Bv. tv.
- 2012. évi C törvény (Btk.)
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

A magyar szankciórendszerben az elzárás a szabadságvesztés, mint legsúlyosabb büntetés, és a szabadságelvonással nem járó szankciók közötti áthidaló szerepet tölt be. Elzárást csak törvény állapíthat meg és csak bíróság szabhat ki tárgyaláson, melyet a végrehajtására kijelölt bv. intézetben hajtanak végre. A hatályos Btk. és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) az elzárás és végrehajtása területén lényeges változásokat vezetett be. Mindezek eredményként a kiszabás jogcíme szerint ötféle elzárásról beszélünk.

14.2 Az elzárás fajtái

Büntetőjogi elzárás: kisebb súlyú bűncselekmények elkövetése esetén szabható ki, tartama minimum 5 nap, maximum 90 nap (Btk. 33., 46. §). Fiatalkorúak esetén minimum 3, maximum 30 nap (Btk. 111. §).

Szabálysértési elzárás: legrövidebb ideje 1 nap, leghosszabb ideje 60 nap, halmozati büntetés esetén 90 nap fiatalkorú esetén 30, illetve 45 nap. Szabálysértési elzárás kiszabását a Szabs. tv. 13 tényállás (pld. magánlaksértés, rendzavarás, garázdaság, tiltott prostitúció, járművezetés az eltiltás tartama alatt, önkényes beköltözés) esetében teszi lehetővé, melyeket külön fejezetben szabályoz. Szabálysértések vonatkozásában az elzárás kivételes büntetési nem.

Pénzbírság helyébe lépő szabálysértési elzárás: a pénzbírság a szabálysértések esetén alkalmazható általános büntetési nem. Ezt meg nem fizetése esetén a bíróság elzárásra változtatja. A pénzbírság minimális összege 5 ezer, maximális 150 ezer forint, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések esetén háromszázezer forint. Az átváltás napi tétele – ha a törvény eltérően nem rendelkezik - 5 ezer forint.

Közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárás: a közérdekű munka a szabálysértések terén vagylagos büntetési nem, tartama legalább 6 óra és legfeljebb 180 óra. Amennyiben az elkövető munkakötelezettségének (vagy annak egy részének) nem tesz eleget, a bíróság elzárásra változtatja. Hat óra munka egy nap elzárásnak felel meg.

Rendbíróság helyébe lépő elzárás: a bíróság által a büntetőeljárás során kiszabott rendbíróságot meg nem fizetése esetén a bíróság elzárásra változtatja. Ennek során ötezer forintig terjedő összeg helyett egy napi elzárást kell számítani; a rendbíróság helyébe lépő elzárás egy napnál rövidebb és száz napnál hosszabb nem lehet.

14.3 Az elzárás szabályai

Az elzárás kapcsán speciális fogvatartotti csoportról beszélünk, melyre nézve a szabadságvesztéstől eltérő szabályozást tartott indokoltnak a jogalkotó.

Ezek közül a büntetőjogi elzárásra vonatkozó szabályok a Bv. tv. VII. fejezetébe kerültek, illetve a törvény III. (Elzárás végrehajtásának elhalasztása), XXXII. (Rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtása) és XXXIII. (Szabálysértési elzárás végrehajtása) fejezetei is tartalmazznak rendelkezéseket.

A Bv. tv. elzárásokra vonatkozó rendelkezései közül a büntetőjogi elzárás az általános, amelyhez viszonyítva a rendbíróság helyébe lépő, illetve a szabálysértési elzárás szabályai a különösek.

Az elzárás végrehajtására (amennyiben külön rendelkezést nem tartalmaz a jogszabály) alapvetően a fogház fokozatra érvényes szabályok az irányadók. Ebből következik, hogy az elzárás hatálya alatt állókat megilletik mindazon jogok és terhelik mindazon kötelezettségek, mint amelyek az egyéb fogvatartotti kategóriákra is irányadók.

Az általános elkülönítési szabályok betartása mellett az elzárásra ítélték (büntetőjogi elzárás) és a szabálysértési elzárás hatálya alatt állók (elkövetők), valamint a rendbíróság helyébe lépő elzárás hatálya alatt állók (elzárásra kötelezettek) együttesen helyezhetők el. Ez azt jelenti, hogy a fentebb ismertetett elzárások között a jogalkotó nem tart indokoltnak olyan különbségeket, mint a jogerős ítélték esetében a végrehajtási fokozatok között mutatkozó eltérések.

- Az elzárást töltők kötelezettségei azonosak más fogvatartotti kategóriákkal, azzal az eltéréssel, hogy míg a büntetőjogi elzárásra ítélt és a szabálysértési elzárás elkövetője tankötelezettségének fennállása esetén köteles általános iskolai tanulmányokat folytatni, addig a rendbíróság helyébe lépő elzárásra ítélt erre nem kötelezhető.
- Az elzárást töltők jogai vonatkozásában már több az eltérés. Ezek sorában az egyik az, hogy az elzárást töltők saját ruhájukat viselhetik. Ez a jog fontossá teszi az elkülönítési szabályok betartását, különösen olyan intézetek esetében ahol letartóztatást hajtanak végre.
- Az elzárásra ítélt és a szabálysértés elkövetője kapcsolattartási joga érvényesítése során látogatót havonta két alkalommal, míg a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett három alkalommal fogadhat.
- Az elzárást töltők hetente kaphatnak csomagot, illetve az elzárásra ítélt és a szabálysértési elzárás elkövetője részére heti négy óra, míg a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett számára heti nyolc óra kimaradás engedélyezhető.
- Valamennyi elzárást töltőre vonatkozó közös szabály, hogy húsz napot meghaladó elzárás esetén a kimaradás összevontan is kiadható, azonban az elzárást töltő kimaradásra nem jogosult, ha ellene büntetőeljárás indul, abban az esetben sem, ha az intézetelhagyással kapcsolatos szabályokat bármilyen módon megsérti, illetve egy éven belül újabb elzárást tölt.

E szabályok tükrözik, hogy az elzárást töltők a társadalomra kevésbé veszélyes cselekményeket követtek el és nyilvánvaló az a jogalkotói szándék, hogy ezek a fogvatartottak családi, társadalmi kapcsolatukat fenn tudják tartani, ugyanakkor beépíti azokat a fékeket, amelyek a végrehajtás alatt jogsértő magatartást tanúsítókat kizárja ezekből a lehetőségekből.

Az elzárást töltőkre nem vonatkozik a munkakötelezettség, a munkavégzés számukra jogosultság. Ennek oka az elzárás rövid tartamában van. Ugyanakkor, ha sor kerül a

munkába állításra, az elzárást töltőt az egyéb szabadságvesztésre ítétekkel azonos bérezés illeti meg, valamint munkaruházattal kell ellátni. Az elzárást töltő külső munkában is részt vehet. Az elzárást töltők kivétel nélkül gyakorolhatják választójogukat. Továbbá e célból részükre – szükség esetén – három nap félbeszakítást kell engedélyezni.

Az elzárást töltők jutalmazása és a fegyelmi felelősségre vonása eltér az általános szabályoktól.

14.4 Jutalmazás és fenyítés, biztonsági részleg

Jutalmazások: dicséret, személyes szükségletre fordítható összeg növelése, rendkívüli kimaradás, ami az elzárás tartamába beszámít.

Fenyítések: feddés, személyes szükségletre fordítható összeg csökkentése, kimaradás legfeljebb három alkalomra történő megvonása, öt napig terjedhető magánelzárás, amelynek során engedélyezhető, hogy az elzárásra ítélt dolgozzon.

A biztonsági intézkedések közül az elzárást töltővel szemben a nem alkalmazható a biztonsági zárkába, illetve részlegre helyezés.

14.5 A halasztás és a félbeszakítás szabályai

Az elzárás félbeszakításának szabályai

- Az intézetparancsnoki hatáskörben adható félbeszakítás harminc napig terjedhet. Az elzárást töltő kórházi gyógykezelése esetén (ha az külső egészségügyi intézményben történik) a bv. intézet parancsnokának a gyógykezelés tartamára az elzárást félbe kell szakítania. Az elzárást az elítélt kérelmére vagy hivatalból félbe kell szakítani a várandósság tizenkettedik hetét követően a gyermek egy éves koráig. Ennek feltétele, hogy az anya a gyermekét saját háztartásában gondozza, illetve gyermekgondozási díjban részesül. Ez utóbbi esetben legfeljebb egy évig terjedhet a félbeszakítás. A jogszabályi feltételek bármelyikének hiánya esetén a félbeszakítást meg kell szüntetni.
- **Az elzárás végrehajtásának elhalasztása** a bíróság jogköre. Az elzárás megkezdését a bíróság az elítélt kérelmére, fontos okból, legfeljebb három hónappal elhalaszthatja. Ezt elsősorban a kérelmező személyes vagy családi problémái indokolhatják. Amennyiben az elzárás végrehajtása az elítélt életét közvetlenül veszélyezteti, a bíróság három hónagnál hosszabb, de határozott tartamú halasztást is engedélyezhet. A jogszabály az ilyen halasztás maximális időtartamára nem tér ki. Ilyen egészségi probléma esetén arra is van lehetőség, hogy a fentebb említett három hónapos halasztást a bíróság meghosszabbítsa. Ebben az esetben a bíróság igazságügyi orvos szakértői vélemény alapján dönt a kérelemről.

Az elzárás megkezdését bizonyos esetekben a bíróságnak hivatalból el kell halasztania.

- Ilyen eset, ha valaki a tizenkettedik hetet meghaladóan várandós, ekkor a halasztás a szülés várható időpontját követő egy évig tart. Ha azonban a gyermek halva született, vagy meghalt, az elzárást a bíróság felhívására hat héten belül meg kell kezdeni.
- Ugyancsak hivatalból történik a halasztás, ha valaki egy évesnél fiatalabb gyermekét gondozza. Amennyiben a gyermek tartósan, vagy véglegesen kikerül az elítélt gondozása alól, az elzárás végrehajtását haladéktalanul meg kell kezdeni. A jogszabály arról is rendelkezik, hogy a felsorolt esetekben sem lehet elhalasztani az elzárás megkezdését, ha a halasztás a közrendet, közbiztonságot súlyosan veszélyeztetné, vagy az elzárásra ítélt szökésétől kell tartani.

		szabálysértési elzárás	büntetőjogi elzárás	szabadságvesztés
Tartam	Felnőtt korú	1-60 nap	5-90 nap	3 hónap – 20 év (25 év) (bizonyos bűncselekmények esetén életfogytig)
	Fiatalkorú	1-30 nap	3 – 30 nap	1 hónap – 5-15 év
Halmazat vagy ismételt elkövetés és esetén	Felnőtt korú	halmazati büntetésnél, ismételt elkövetésnél egyes feltételek mellett 90 nap, elkövetés más speciális eseteiben 75 nap	halmazati emelt felső határ nincs	bűnszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén 25 év
	Fiatalkorú	halmazati büntetésnél 45 nap	halmazati emelt felső határ nincs	7 év 6 hó – 20 év
elévülés		1 év a határozat jogerőre emelkedésétől, illetve két éves objektív határidő	5 év a határozat jogerőre emelkedésétől	büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább öt év elteltével.

15 A reintegrációs őrizet

15.1 Elrendelése:

A reintegrációs őrizet elrendelésére a bv. intézet tesz előterjesztést a büntetés-végrehajtási bírónak.

A reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy védője is kezdeményezheti. A kérelmet a bv. intézet – értékelő véleményével és javaslatával – tizenöt napon belül továbbítja a büntetés-végrehajtási bírónak.

A reintegrációs őrizet elrendelése esetén a büntetés-végrehajtási bíró jelöli ki az elítélt tartózkodási helyül szolgáló lakást. A végzésben meghatározza, hogy a kijelölt lakás és a hozzá tartozó bekerített hely milyen – elsősorban a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítását szolgáló, munkavégzési vagy gyógykezelési – célból és milyen időtartamban hagyható el.

Az elrendelés feltételei:

Ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt,

- aki azt vállalja és **gondatlan** bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre,
- vagy ha **szándékos bűncselekmény** elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor
 - ✓ nem a Btk. záró részében meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el,
 - ✓ első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és
 - ✓ öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt.

Szándékos bűncselekmény elkövetése esetén minden feltételnek teljesülnie kell (konjunktív feltétel).

15.2 A reintegrációs őrizet időtartama

- legfeljebb egy év, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre,
- egyebekben legfeljebb tíz hónap.

A reintegrációs őrizetben töltött időtartam a szabadságvesztésbe beszámít.

15.3 Kizáró okok:

- az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani,
- az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították,
- a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható okból megszüntették,
- az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le,
- a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan,
- a bíróság a kiutasításáról rendelkezett.

15.4 A reintegrációs őrizet előterjesztése:

A bv. intézet a reintegrációs őrizet esedékessége előtt három hónappal megvizsgálja, hogy a reintegrációs őrizet feltételei adottak-e, és hogy az elítélt esetében nem állnak-e fenn kizáró okok.

Ha a bv. intézet előterjesztést kíván tenni az elítélt reintegrációs őrizetének elrendelésére, a reintegrációs tiszt tájékoztatja az elítéltet a reintegrációs őrizet feltételeiről és szabályairól, továbbá írásban nyilatkoztatja arról, hogy a vállalja-e a reintegrációs őrizet feltételeit.

Ha az elítélt vállalja a reintegrációs őrizet feltételeit, a BFB a javaslattétel előtt az elítéltet meghallgatja. Ennek során meg kell kérdezni az elítéltet a szabadulást követő terveiről, továbbá a BFB felhívja az elítéltet arra, hogy öt napon belül jelölje meg azt a Magyarország területén található lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként szolgálhat, továbbá annak a személynek a nevét és elérhetőségét, aki a lakásnak az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazására való alkalmasságának a felmérése során a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel kapcsolatot tart.

Az elítéltet tájékoztatni kell arról, hogy ha a megjelölt ingatlan nem a saját tulajdonában vagy használatában van, a tulajdonosnak vagy lakáshasználatra jogosultnak az írásos befogadó nyilatkozatát harminc napon belül mutassa be.

A meghallgatásról és az elítéltnek a lakás megjelölése, valamint a Bv. tv. 187/B. § (4) bekezdésében foglaltak elmulasztása következményeire való figyelmeztetéséről jegyzőkönyvet kell felvenni, és abban rögzíteni kell az elítéltnek a figyelmeztetés tudomásul vételére vonatkozó nyilatkozatát, amelyet az elítélt saját kezűleg aláír.

Ha az elítélt a megadott határidőben a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lakást nem jelöl meg, a bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztést mellőzi.

A lakás megjelölését követően a bv. intézet megkeresi a kijelölendő lakás elhelyezkedése szerint területileg illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt. (környezettanulmány készítése, elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának vizsgálata)

Ha a felméréséről készült jegyzőkönyv szerint a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazására alkalmatlan, továbbá ha a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonja, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást.

Ha az elítélt nem jelölt meg másik lakást vagy az általa ismételten megjelölt lakás is alkalmatlan az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazására, a bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztést mellőzi.

15.5 A reintegrációs őrizet megszüntetése:

A bv. szerv vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetéséről haladéktalanul előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónál, ha annak tartama alatt

- végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntetőügyről érkezik értesítés,
- az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi,
- a kijelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná vált,
- vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonta, és az elítélt nem tud megjelölni másik olyan lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lenne.

A reintegrációs őrizet megszűnik

- a reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatban megjelölt napon, külön rendelkezés hiányában a Bv. tv. bekezdésében meghatározott tartam elteltével,
- az elítélt halálával, egyéb végrehajtást kizáró ok bekövetkezése esetén a bv. intézetnek az erről való hivatalos tudomásszerzése napjával,
- feltételes szabadságra bocsátás esetén az azt elrendelő határozatban megjelölt napon, ha az eltér az *a)* pontban meghatározott időponttól,
- az elítélt ismeretlen helyre távozásával a reintegrációs őrizet megszüntetéséről rendelkező határozatban megjelölt napon,
- a reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási bíró általi megszüntetésének napjával.

Az elítélt a reintegrációs őrizet utolsó napján köteles megjelenni abban a bv. intézetben, amelyből szabadult, az elektronikus távfelügyeleti eszközök leadása és a szabaduló igazolás átvétele céljából. Az átvételkor jegyzőkönyvet kell felvenni az elektronikus távfelügyeleti eszközök hiánytalan meglétéről, állapotáról, az esetleges károkozásról.

16 A feltételes szabadságra bocsátás feltételei, kizáró okok.

16.1 Fogalma

A feltételes szabadságra bocsátás egy olyan kedvezmény az elítélt számára, amellyel a szabadságvesztés büntetés végrehajtandó része csökken. Objektív feltétele a szabadságvesztés büntetés meghatározott tartamú részének kitöltése.

Az új Btk. a korábbihoz képest teljesen eltérően már nem a végrehajtási fokozathoz, hanem az **elkövetői minőséghez (bűnisméltés – lásd 1. sz. függelék) igazítja a feltételes szabadságra bocsátás időpontját.**

16.2 Feltételes szabadság a határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén

16.2.1 Időpontja

⁵³„(1) Határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ügydöntő határozatában megállapítja a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy – a (4) bekezdésben meghatározott esetekben – azt, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.

(2) Ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontja

- a) a büntetés kétharmad,
- b) visszaeső esetén háromnegyed

részének, de legkevesebb három hónapnak a kitöltését követő nap.

(3) Öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén – különös méltányolást érdemlő esetben – a bíróság az ügydöntő határozatában akként rendelkezhet, hogy az elítélt a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az elítélt többszörös visszaeső.

(4) Nem bocsátható feltételes szabadságra

- a) a többszörös visszaeső, ha a szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani,
- b) az erőszakos többszörös visszaeső,
- c) aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,
- d) akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélték szabadságvesztésre, amelyet korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után, a végrehajtás befejezése vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt követett el.
- e) akit tettesként ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre az alábbi bűncselekmények miatt:
 - ea) népirtás, emberiesség elleni bűncselekmény, apartheid, ha a halált szándékosan okozva követik el [142. § (1) bekezdés a) pont, 143. § (1) bekezdés a) pont, 144. § (1) bekezdés a) pont],

eb) emberölés [160. § (1) és (2) bekezdés],

ec) emberrablás [190. § (4) bekezdés],

ed) fogolyzandulás, terrorcselekmény, jármű hatalomba kerítése és zendülés súlyosabban minősülő esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el [284. § (4) bekezdés, 314. § (1) bekezdés, 320. § (2) bekezdés, 442. § (4) bekezdés], vagy

ee) előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak [445. § (5) bekezdés a) pont].

(5) Nem bocsátható feltételes szabadságra az sem, akit

a) a (4) bekezdés e) pontjában meghatározott bűncselekmény elkövetése esetén

aa) előkészület miatt,

⁵³ 2012. évi C tv. 38.§

- ab) részesként, vagy
- ac) korlátlan enyhítés alkalmazásával, vagy
- b) a hozzátartozója sérelmére elkövetett, nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre.”

16.2.2 Tartama

Határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén a **feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év**. A bíróság ítéletében rendelkezhet úgy, hogy a feltételes szabadság tartamát legalább egy, legfeljebb három évvel meghosszabbíthatja.

Ha a szabadságvesztés hátralevő része egy évnél rövidebb, és végrehajtását nem rendelték el, a büntetést – a feltételes szabadság letelte után – a hátralevő rész utolsó napjával kell kitöltöttnek tekinteni.

16.2.3 Feltételes szabadság megszüntetése

⁵⁴„A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet

- a) az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően elkövetett bűncselekmény miatt a feltételes szabadság tartama alatt, vagy
- b) a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik.

(2) A bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti, ha az elítéltet az (1) bekezdésben meghatározottakon kívül egyéb büntetésre ítélik.

(3) A feltételes szabadság megszüntetése esetén a feltételes szabadságon eltöltött idő a szabadságvesztésbe nem számít be.

(4) Ha a feltételes szabadság tartama alatt az elítélten olyan bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztést kell végrehajtani, amelyet a korábbi ügydöntő határozat jogerőre emelkedése előtt követett el, a szabadságvesztés végrehajtása a feltételes szabadságot félbeszakítja, és a bíróság a feltételes szabadság folytatásának legkorábbi időpontját

- a) az utóbb kiszabott szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadság időpontjáig, vagy
- b) – ha az utóbb kiszabott szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt – a szabadságvesztés végrehajtásának időtartamáig elhalasztja.”

16.3 Feltételes szabadság életfogytig tartó szabadságvesztés esetén

⁵⁵„Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ügydöntő határozatában meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja.

(1) Ha a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább huszonöt, legfeljebb negyven évben állapítja meg. A feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját években kell meghatározni.

(2) Életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama legalább tizenöt év.

⁵⁴ 2012. évi C tv. 40.§

⁵⁵ 2012. évi C tv. 42-44.§

44. § (1) Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét csak az alábbi bűncselekmények miatt zárhatja ki:

- a) népirtás [142. § (1) bekezdés],
- b) emberiség elleni bűncselekmény [143. § (1) bekezdés],
- c) apartheid [144. § (1) és (3) bekezdés],
- d) hadikövet elleni erőszak súlyosabban minősülő esete [148. § (2) bekezdés],
- e) védett személyek elleni erőszak [149. § (1)–(2) bekezdés],
- f) nemzetközi szerződés által tiltott fegyver alkalmazása [155. § (1) bekezdés],
- g) egyéb háborús bűntett (158. §),
- h) emberölés súlyosabban minősülő esete [160. § (2) bekezdés],
- i) emberrablás súlyosabban minősülő esete [190. § (3)–(4) bekezdés],
- j) emberkereskedelem és kényszermunka súlyosabban minősülő esete [192. § (6) bekezdés],
- k) alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása [254. § (1) bekezdés],
- l) rombolás súlyosabban minősülő esete [257. § (2) bekezdés],
- m) fogolyzندان súlyosabban minősülő esete [284. § (4) bekezdés],
- n) terrorcselekmény [314. § (1) bekezdés],
- o) jármű hatalomba kerítése súlyosabban minősülő esete [320. § (2) bekezdés],
- p) közveszély okozása súlyosabban minősülő esete [322. § (3) bekezdés],
- q) zendülés súlyosabban minősülő esete [442. § (4) bekezdés],
- r) előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak súlyosabban minősülő esete [445. § (5) bekezdés],

ha azt személy elleni vagy dolog elleni erőszakkal követik el.

(2) A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét ki kell zárni, ha az elkövető

- a) erőszakos többszörös visszaeső, vagy
- b) az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bünszervezetben követte el.”

17 A fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabályok

17.1 Bevezetés

A fiatalkorúaknak a felnőttekétől eltérő büntetőjogi megítélését, büntetés-végrehajtási kezelését életkori sajátosságaik indokolják. Nem hagyható ugyanis figyelmen kívül, hogy a fiatalkorú a társadalmi követelményekhez való alkalmazkodási készség kialakulásának a szakasza. Ebből is következik, hogy a még lezárulatlan jellembeli, biológiai és szociális fejlődésük, kialakulóban lévő személyiségük lehetővé, egyben szükségessé teszi a büntetés-reintegrációs jellegének erősítését a represszív elemekkel szemben.

⁵⁶ „A fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.”

17.2 Büntetőjogi szabályok

⁵⁷ „Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem”.

17.2.1 A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések speciális szabályai

A büntető kódex a fiatalkorú esetében is – a felnőttkorúakhoz hasonlóan – büntetésekről és mellékbüntetésről rendelkezik.

A fiatalkorúakkal szemben a következő büntetések alkalmazhatók:

(határozott ideig tartó) szabadságvesztés

elzárás

közérdekű munka

pénzbüntetés

foglalkozástól eltiltás

járművezetéstől eltiltás

kitiltás

sportrendezvények látogatásától való eltiltás

kiutasítás

Szabadságvesztés

Büntetésként fiatalkorúval szemben tehát nem szabható ki életfogytig tartó szabadságvesztés. A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések közül a szabadságvesztésre, az elzárásra, a közérdekű munkára, a pénzbüntetésre, a kitiltásra és a kiutasításra vonatkozó törvényi szabályozás speciális rendelkezéseket tartalmaz. A foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás és a sportrendezvények látogatásától való eltiltás esetében ugyanakkor nincs a felnőttekétől eltérő speciális rendelkezés.

A fiatalkorúval szemben kiszabható elzárás legrövidebb tartama három nap, leghosszabb tartama harminc nap.

⁵⁶ 2012. évi C tv. 106. §

⁵⁷ 2012. évi C tv.105.§

Az elzárás az általános szabályok szerint öt naptól kilencven napig terjedhet. A szabadságvesztéshez hasonlóan fiatalkorúak esetén az elzárás tekintetében is indokolt a főszabálytól eltérni, ezért a törvény az elzárás legrövidebb tartamát – fiatalkorú terheltre nézve – három napban állapítja meg. Az elzárás leghosszabb tartama a szabadságvesztés legrövidebb tartamához (30 nap) igazodik.

A közérdekű munka

⁵⁸„Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha az ügydöntő határozat meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte.”

A Munka Törvénykönyve szerint munkaviszonyt munkavállalóként az létesíthet, aki tizenhatodik életévét betöltötte.

A pénzbüntetés

⁵⁹„Fiatalkorúval szemben pénzbüntetést akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van.”

A kiutasítás

⁶⁰„Kiutasításnak fiatalkorúval szemben akkor lehet helye, ha

- a) vele szemben tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést szabtak ki,
- b) az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és
- c) nem sérül a családi élet tiszteletben tartásához való joga.”

A törvény a fiatalkorúakra vonatkozóan, a korábbi szabályozáshoz hasonlóan, a kiutasítás szabályait a felnőtt elítéltekhez képest kedvezőbben állapítja meg. A korlátozás értelmében fiatalkorúval szemben kiutasításnak csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye, ha az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és ha nem sérül a fiatalkorú családi élet tiszteletben tartásához való joga.

A közügyektől eltiltás

⁶¹„Fiatalkorút csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehet a közügyektől eltiltani.”

Kitiltás

⁶²„A megfelelő családi környezettel rendelkező fiatalkorú nem tiltható ki arról a településről, amelyben családjá él.”

A fiatalkorúak esetében fontos szerepe van a családi kötelek megtartásának, ezért a törvény nem teszi lehetővé a kitiltást arról a településről, amelyben a fiatalkorú családjá él.

17.2.2 A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedések speciális szabályai

Fiatalkorúval szemben intézkedésként javítóintézeti nevelés is alkalmazható.

„Javítóintézeti nevelés mellett nem szabható ki szabadságvesztés, elzárás vagy közérdekű munka.”

⁵⁸ 2012. évi C tv. 112.§

⁵⁹ 2012. évi C tv. 113.§

⁶⁰ 2012. évi C tv. 114.§

⁶¹ 2012. évi C tv. 115.§

⁶² 2012. évi C tv. 118.§

A korábbi szabályokhoz hasonlóan a törvény is megállapítja, hogy a fiatalkorúak vonatkozásában az általános szabályokhoz képest egy további intézkedés, javítóintézeti nevelés is alkalmazható.

A próbára bocsátás

⁶³„Fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van. A próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet.”

A jóvátételi munka:

„⁶⁴Fiatalkorúval szemben jóvátételi munkavégzés akkor írható elő, ha az ügydöntő határozat meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte.”

A javítóintézeti nevelés:

⁶⁵„Javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Javítóintézeti nevelés nem rendelhető el azzal szemben, aki az ügydöntő határozat meghozatalakor huszadik életévét betöltötte. A javítóintézeti nevelés tartama egy évtől négy évig terjedhet.”

17.3 A szabadságvesztés tartama fiatalkorú esetén

A szabadságvesztés törvényi (generális) minimuma 1 hónap. A törvényi maximum attól függ, hogy az elkövetéskor a fiatalkorú a 16. évet betöltötte-e, illetve, attól, hogy a Különös Részben megjelölt büntetési tételkeret felső határát a törvény hány évben határozza meg.

<ul style="list-style-type: none"> - életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén 10 év - 5 évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén 5 év 	<p>16 év ALATT</p>
<p>16 év FELETT</p>	<ul style="list-style-type: none"> - életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel büntetendő bűncselekmény halmazati és ismételt elkövetése esetén 20 év - életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel büntetendő bűncselekmény esetén 15 év - 10 évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén 10 év - 5 évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény halmazati és ismételt elkövetés esetén 7 év 6 hónap - 5 évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén 5 év

⁶³ 2012. évi C tv. 116. §

⁶⁴ 2012. évi C tv. 117.§

⁶⁵ 2012. évi C tv. 120.§

18 Enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása

A büntetés szigorának elsősorban a büntetés tartamában kell kifejeződni. Az ennek (továbbá a bűnelkövető előéletének, személyiség-jegyeinek, a végrehajtás zavartalansága szempontjából figyelembe veendő egyéb körülményeknek) megfelelően kialakított és az idő múlásával enyhíthető végrehajtási követelmények pedig hatással vannak az elítélt intézetben belüli mindennapi életére, jogaira, azok gyakorlására, illetve azok korlátjaira. A végrehajtás progresszivitása a börtönviszonyoknak a szabad élethez való fokozatos közelítése alkalmas arra, hogy feloldja a tett-központú ítélezés (a büntetést és annak tartamát az elkövetett cselekmény súlya határozza meg) és a személyiségközpontrú végrehajtás (figyelembe veszi az elkövető személyiségjegyeit, magatartását, szociális háttérét) közötti ellentmondást.

- A magyar büntetés-végrehajtási jogi szabályozásba az 1993. évi XXXII. törvény emelte be az enyhébb végrehajtási szabályok (továbbiakban: EVSZ) alkalmazásának lehetőségét, amelynek egyes elemei közelítenek az Európában elterjedt úgynevezett „fél-szabad” vagy „félíg nyitott” végrehajtási struktúrához, rendhez. Az intézmény hazai alkalmazása 1998-ig az elítéltrú állomány csaknem 10%-ra kiterjedt, azóta kivételes, csak a fogház és börtön fokozatrú, csekély biztonsági kockázattal rendelkező, együttműködő elítéltek részesülhetnek ennek az intézménynek kedvező fogvatartási feltételeiben.

18.1 Fogalma

Bv. tv. alapján ⁶⁶ „A fogház, illetve a börtön végrehajtásának általános szabályainál enyhébb végrehajtási szabályok akkor alkalmazhatók, ha – különösen az elítéltrú személyiségére, előéletére, életvitelére, családi körülményeire, a szabadságvesztés során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményre, a szabadságvesztés tartamára tekintettel – a szabadságvesztés célja az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásával is elérhető, és az enyhébb büntetés-végrehajtási szabályok alkalmazása a büntetés-végrehajtás biztonságát nem veszélyezteti.”

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának engedélyezése, illetőleg alkalmazásuk megszüntetése a büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozik.

18.2 Kezdeményező lehet

- reintegrációs tiszt saját elhatározásából vagy előljárói utasításra,
- az elítéltrú vagy védője

A reintegrációs tiszt a bv. ügyet továbbítja a nyilvántartási szakterületnek.

⁶⁶ 2013. évi CCXL 104.§ (1)

18.3 Kizáró okok

⁶⁷„Enyhébb végrehajtási szabályok nem alkalmazhatók, ha

a) az elítélt a szabadságvesztésből – a Btk. 92–92/B. §-a alapján beszámított időt is figyelembe véve – a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét nem töltötte le,

b) az elítélt a szabadságvesztésből börtönfokozatban legalább hat hónapot, fogházfokozatban legalább három hónapot nem töltött le,

c) az elítélt a törvény értelmében [Btk. 38. § (4) bekezdés] vagy a bíróság határozata folytán nem bocsátható feltételes szabadságra,

d)

e)

f) a bíróság jogerős ügydöntő határozatában fegyházbüntetésre ítélt elítélt a szabadságvesztés fokozatának enyhítésével [115. § (1) bekezdés] tölti a büntetését,

g) az elítélt ellen szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény miatt újabb büntetőeljárás van folyamatban, és az a bíróság, illetve ügyészség, amely előtt a büntetőeljárás folyamatban van, a büntetőeljárás eredményének veszélyeztetése okán nem járult hozzá ahhoz, hogy az elítélt a bv. intézetet őrzés nélkül elhagyhassa,

h) az elítélttel szemben egyidejűleg több szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés, és a büntetések nincsenek összbüntetésbe foglalva.”

18.4 Ügymenet

Előkészítés

A nyilvántartási szakterület az előkészítő eljárásban nyilatkozik arról, hogy az EVSZ alkalmazásának van-e jogszabályi akadálya. A nyilvántartási szakterület véleményének rögzítését követően a bv. ügyet továbbküldi a büntetés-végrehajtási osztály felé. Amennyiben a nyilvántartási szakterület adatai szerint az EVSZ alkalmazásának jogszabályi akadálya van, az osztályvezető erről a körülményről az elítéltet, ha az eljárást az elítélt védője kezdeményezte, a kezdeményezőt, illetve az elítéltet is tájékoztatja, egyben nyilatkoztatja, hogy kéri-e az eljárás lefolytatását. Az elítélt pozitív válasza esetén a reintegrációs tiszta a nyilatkozatot megküldi a nyilvántartási szakterületnek és a nyilvántartási rendszerben kezdeményezi az eljárást. Ha az elítélt a kérelmet visszavonja, az osztályvezető a bv. ügyet lezárja, ellenkező esetben az eljárást folytatni kell. Ha nincs kizáró ok, az osztályvezető irányítási jogkörében eljárva gondoskodik a különböző szakterületek, illetve nyilvántartási szakterület a külső szervek véleményének (környezettanulmányok) beszerzéséről.

Véleményezés

A bv. ügy kezdeményezője, véleményezői, valamint a bv. intézet parancsnoka az előterjesztés során kiemelt gondossággal és szakszerűen mérlegelik azon elítéltekről beszerzett információkat, akik a következő bűncselekmények elkövetése miatt töltik szabadságvesztés büntetésüket:

- a. minden olyan bűncselekmény, melyet bűnszervezet tagjaként követtek el;
- b. emberölés;
- c. a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények;
- d. közveszély okozása;
- e. közérdekű üzem működésének megzavarása;
- f. terrorcselekmény;
- g. légi jármű hatalomba kerítése;
- h. robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés;

⁶⁷ 2013. évi CCXL 104.§ (2)

- i. lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés;
- j. közveszéllyel fenyegetés;
- k. kábítószer-kereskedelem;
- l. kábítószer birtoklása;
- m. kóros szenvedélykeltés;
- n. kábítószer készítésének elősegítése;
- o. kábítószer-prekurzorral visszaélés;
- p. új pszichoaktív anyaggal visszaélés;
- q. rablás;
- r. kifosztás.

A kiemelt gondossággal történő szakszerű mérlegelés során a bűnismétlés, valamint rendkívüli esemény kockázatának csökkentése és bekövetkezésének megelőzése érdekében különös súllyal kell figyelembe venni a következőket:

- a. a fogvatartott által elkövetett bűncselekmény(ek) súlyát, elkövetési módját;
- b. a nagy nyilvánosságot kapott és komoly közfelháborodást keltő, súlyos bűncselekményeket;
- c. a fogvatartottnak a szabadságvesztés megkezdése előtti életmódját, különös tekintettel az alkohol- és kábítószer fogyasztásra;
- d. a szabadságvesztés büntetés megkezdésére történt felhívás teljesítését;
- e. az esetleges korábbi szabadságvesztés(ek) során tanúsított magatartást, ideértve az intézeten kívül töltött időt is;
- f. a fogva tartás alapjául szolgáló, bírói ügydöntő határozatban meghatározott szabadságvesztés tartamát;
- g. a szabadságvesztésből még hátralévő idő mértékét;
- h. alkalmazott-e a bíróság jelen, illetve korábbi ügydöntő határozatában kitiltást, kiutasítást;
- i. a fogvatartott külső kapcsolatainak ismert személyi, életmódbeli, anyagi körülményeit;
- j. az intézet elhagyásakor milyen módon biztosított az elítélt lakhatása és ellátása;
- k. szükség szerint az orvos, pszichológus véleményét.

Az elítélt rossz szociális helyzete az előterjesztésnek nem akadálya, de mérlegelés tárgyát kell, hogy képezze. Az ügyet a beérkezett információk összegzése után a büntetés-végrehajtási osztályvezető terjeszti a parancsnok elé. A nyilvántartási szakterület a parancsnoki előterjesztést és a külső szervektől beérkezett véleményeket - az ügykezelés szabályai szerint - továbbítja a büntetés-végrehajtási bírónak (a továbbiakban: bv. bíró). Az előterjesztéshez csatolni kell az ítéletkiadmányt, annak hiányában a bírói értesítés fénymásolatát.

Bírói meghallgatás

A meghallgatás napján - az eljárás időtartamára tekintettel - a nyilvántartási szakterületnek ismételtén meg kell vizsgálnia, hogy az EVSZ alkalmazásának van-e jogszabályi akadálya, amelyről a bv. bírót szóban tájékoztatni kell. A lakó-, illetve tartózkodási hely szerint illetékes rendőrkapitányságot írásban értesíteni kell arról, hogy az elítélt esetében a bv. bíró az EVSZ alkalmazását rendelte el és ezért az intézet az elítéltet rendszeresen eltávozásra fogja bocsátani.

18.5 EVSZ alkalmazásának felfüggesztése

A parancsnok az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását felfüggeszti, ha az elítélt az eltávozással, illetőleg a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli munkavégzéssel kapcsolatos magatartási szabályokat ismételen vagy súlyosan megszegi, így különösen, ha az eltávozásról önhibájából nem az előírt időn belül tér vissza, vagy más súlyos fegyelemsértést követ el, illetve az előbb felsorolt törvényi kizáró okok bekövetkeznek, és a megszüntetés iránt haladéktalanul előterjesztést tesz a bv. bírónak.

18.6 A végrehajtási szabályok enyhítése

⁶⁸„Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása esetén az elítélt

a) huszonnégy órát, kivételesen negyvennyolc órát meg nem haladó időre havonta legfeljebb négy alkalommal eltávozhat a bv. intézetből azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,

b) a személyes szükségletére fordítható pénzt készpénzben is megkaphatja, és azt a bv. intézeten kívül költheti el,

c) a látogatóját a bv. intézeten kívül is fogadhatja,

d) felügyelete mellőzhető, amikor a bv. intézeten kívül dolgozik.”

⁶⁹„Az eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. Az elítélt köteles bejelenteni, hogy az eltávozás ideje alatt hol tartózkodik.”

A bv. intézetet elhagyó elítélt részére Igazolványt kell átadni, amely az elítélt személyazonosságának igazolására szolgál, és amely őt feljogosítja a bv. intézetből való ki-, illetve a bv. intézetbe való belépésre. Az Igazolványt az elítélt bv. iratai között kell tárolni. Az eltávozás arra a tartózkodási helyre engedélyezhető, amely a bv. intézet nyilvántartásában rögzítésre került, és amelyről az illetékes külső szerv(ek) az eljárás során korábban véleményt (környezetanulmányt) készített(ek).

Az Igazolványban pontosan (település, utca, házszám, emelet, ajtó) fel kell tüntetni azt a helyet, ahova az elítélt - nyilatkozata szerint - engedéllyel távozni kíván. Abban az esetben, ha az elítélt számára a távollét idejére több tartózkodási helyet engedélyeztek, az Igazolványban valamennyit pontosan fel kell tüntetni és meg kell jelölni, hogy az adott helyen milyen időpontban fog tartózkodni. Ha a megadott címeket és időpontokat hely hiányában az Igazolványba nem lehet bejegyezni, az eltávozás idejére az elítéltet a nyilvántartási rendszerből kinyomtatható eltávozási engedéllyel kell elbocsátani és azon a fentieket fel kell tüntetni. Ebben az esetben az eltávozási engedélyre az elítélt fényképét fel kell ragasztani és a fényképet, valamint az eltávozási engedélyt a bv. intézet pecsétjével kell ellátni.

Ha az elítélt kitiltás hatálya alatt áll, a nyilvántartási szakterület az Igazolványon a kitiltásra vonatkozó bírói rendelkezést feltünteti. Amennyiben az elítélt a lakó-, illetve tartózkodási helyétől eltérő címre távozik, az általa közölt hely szerint illetékes rendőrkapitányságot ennek tényéről és időpontjáról értesíteni kell.

⁶⁸ 2013. évi CCXL 104.§ (3)

⁶⁹ 2013. évi CCXL 104.§ (4)

19 Átmeneti részleg

19.1 Az átmeneti részleg és a behelyezés feltételei

A Bv. tv. a hosszú – 5 év, vagy ennél hosszabb - szabadságvesztésre ítélt szabadulásra való felkészítését az átmeneti részlegre helyezéssel könnyíti meg. Célja az, hogy csökkentse a hosszú tartamú szabadságvesztésből fakadó ártalmakat és segítséget nyújtson a szabadulást követő beilleszkedéshez. A pszichológiai vizsgálatok ugyanis azt igazolják, hogy a hagyományosan zárt börtönrendszerek ártalmas hatásainak (ún. „prizonizációs ártalmak”) köszönhetően nagyjából öt év eltelte után egy funkcionális pszichoszindróma megjelenésére lehet számítani. Fő tünetei: érzelmi, önértékelési zavarok, gondolkodási, kapcsolatteremtési nehézségek, a valóságérzet elvesztése, az agresszivitás megnövekedése.

⁷⁰„Azt az elítéltet, aki büntetését fegyház- vagy börtönfokozatban tölti és a szabadságvesztésből legalább öt évet kitöltött, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, a várható szabadulása előtt legfeljebb két évvel átmeneti részlegre lehet helyezni.”

⁷¹„A bv. intézet a döntés megalapozása érdekében az elítélt életvitelére és közbiztonsági kockázatára vonatkozó rendőri jelentés készítése céljából megkeresheti az elítélt által az eltávozásra megjelölt lakcím, illetve tényleges tartózkodási hely szerint illetékes rendőrkapitányságot. Az elítélt átmeneti részlegre helyezhetőségéről a BFB javaslatára a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt. Az átmeneti részlegre helyezésről való nemleges döntés esetén a határozat meghozatalától számított hat hónap elteltével az elítélt vagy a védője – egy alkalommal – kérelmet nyújthat be az átmeneti részlegre helyezés érdekében.”

Az elítélt a személyes szükségletre fordítható összeget vagy annak egy részét készpénzben is megkaphatja. Az átmeneti részlegbe helyezésről a bv. intézet székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt értesíteni kell.

19.2 Az átmeneti részleg többletjogosultságai

⁷²„Az átmeneti részlegen az elítélre irányadó büntetés-végrehajtási szabályok enyhíthetők, így különösen az elítélt

- a) kimaradása, továbbá jutalomként eltávozása engedélyezhető,
 - b) részt vehet a bv. intézeten kívüli munkáltatásban,
 - c) életrendjének a meghatározottsága csökkenthető,
 - d) a bv. intézet kijelölt területén szabadon mozoghat,
 - e) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel rendszeresen tarthat kapcsolatot a 185. § (2) bekezdés c) és d) pontjában meghatározott időtartamot megelőzően is.
- (3) Az eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít.
(4) Az átmeneti részlegre helyezés megszüntethető, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét súlyosan megsérti.

⁷⁰ 2013. évi CCXL 103.§(1)

⁷¹ 2013. évi CCXL 103.§(1a)

⁷² 2013. évi CCXL 103.§(2)

(5) Az (1) bekezdés alkalmazása szempontjából a szabadságvesztésből kitöltött idő meghatározásakor, ha az elítélt több, határozott ideig tartó szabadságvesztését folyamatosan hajtják végre, akkor ezek tartamát összegezni kell.”

Megszüntetés esetén az elítélt átmeneti részlegbe való újabb helyezésére egy év eltelte előtt akkor kerülhet sor, ha az újabb büntetőeljárás során az elítéltet felmentették vagy az eljárást vele szemben megszüntették. Feltételes szabadságra bocsátásról való döntéshez készített előterjesztésben az átmeneti részlegbe helyezéshez készült véleményt ki kell egészíteni az elítélt átmeneti részlegben tanúsított magatartásának az értékelésével.

Az átmeneti részlegbe helyezett elítélt rezsimszabályai vonatkozásában a Bv. tv. vonatkozó bekezdése figyelembevételével a 16/2014. (XII.19.) IM rendeletben foglaltak az irányadók azzal, hogy az elítélt eltávozásra összesen tizenöt nap időtartamra engedhető.

20 A kényszergyógykezelés végrehajtása

20.1 A kényszergyógykezelés fogalma és az alkalmazás feltételei

⁷³„Személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjének kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni.

A kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

Mint ahogyan látható, a jogintézmény szükségképpen eleme a személyi szabadság elvonása, ezért a jogalkotó a bv. szervezet kompetenciájába utalja annak végrehajtását. A kényszergyógykezelés (a továbbiakban: KGYK) tehát büntetőjogi gyógyító jellegű intézkedés, amelynek végrehajtása hagyományosan a bv. szervezet feladatrendszerébe tagolódik. A kényszergyógykezelés elsődleges célja a gyógyítás, amelyet az erre kijelölt speciális bv. intézményben, az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (a továbbiakban: IMEI) kell végrehajtani, amely a bv. szervezet elmegyógyászati szakkórháza, felette az egészségügyi miniszter szakmai felügyeletet gyakorol.

20.2 A kényszergyógykezelés sajátosságai

E speciális tevékenység általános jellemzője megállapítható, hogy:

- alanyára betegként tekint a jogalkotó,
- nem büntető ügydöntő határozat születik, hanem felmentő ügydöntő határozat, amely mellett elrendelik a KGYK-t,
- a beteg jogi helyzetét az Eü. tv-ben foglaltak és a pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó rendelkezések alapján, a Bv. tv.-ben szabályozott eltérésekkel kell alkalmazni,
- a gyógyító tevékenységet az orvostudomány mindenkori lehetőségeihez mérten kell gyakorolni, annak érdekében, hogy a beteg állapotának további romlását megakadályozzák és állapotát a lehetséges mértékig helyreállítsák,
- preventív szerepe abban van, hogy a társadalom védelme érdekében az újabb büntetendő cselekmény elkövetését a beteg átmeneti szabadságelvonásával megakadályozza.

⁷³ 2012. évi C tv. 78.§

A kényszergyógykezelés sajátosan összetett pszichiátriai és elmegyógyászati rehabilitációs tevékenység. A rehabilitáció a testi – lelki – szociális téren károsodott embert komplex módon, különféle szakemberek együttműködése által orvosi, pszichológiai, pedagógiai módszerekkel, valamint a szociális gondozás eszközeivel segíti annak érdekében, hogy a társadalomba újból be tudjon illeszkedni. A pszichiátriai rehabilitációt gátolják a pszichiátriai betegekkel kapcsolatosan elterjedt és mélyen gyökerező előítéletek, a saját betegség misztifikálása, amely összekapcsolódik a veszély állandó jelenlétének szorongató sejtetésével. Különösen érvényes ez a bűnelkövetőkre, akik mintegy élő bizonyítékai az előítélet jogosságának. A markánsan megnyilvánuló elzárkózás, visszautasítás, kirekesztés a gyógyult, javult beteg társadalmi beilleszkedését nagyon megnehezíti, helyreállított lelki egyensúlyát újra és újra próbára teszi. Elmebeteggé minősülni sokkalta súlyosabb presztízs veszteség, mint a bűnözőként megbélyegzés. Amikor a kényszergyógykezelt betegek elbocsátása szóba jön, a fent említett hátrányokkal is számolni kell.

20.2.1 A beteg jogi helyzete

A beteg jogi helyzetére jellemző, hogy a Bv. tv. különös hangsúlyt fektet azokra a jogokra, amelyek az egészségügyi törvény alapján a betegeket általánosságban megilletik. Ugyanakkor a beteg sajátos helyzetben van, mint a bv. szervezet fogvatartottja. Mindezek figyelembevételével a beteg jogi helyzete, azaz jogainak és kötelezettségeinek rendszere az alábbiak szerint alakul.

A beteg jogosult:

- a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre, egészségi állapotához igazodó étellemezés és egészségügyi ellátásra (beleértve a térítésmentes gyógyszerellátást),
- korlátozottan érvényesül a beteg egészségügyi önrendelkezési joga, ugyanakkor a szabad orvosválasztás joga nem érvényesül,
- saját ruházatát viselheti, ha az viselésre nem alkalmas, akkor az IMEI gondoskodik a megfelelő (elítéltekétől elkülönülő, tiszta, méretes, évszaknak megfelelő) ruhaneműkről,
- jogi érdekeinek védelmére,
- pénztétjéből a jogszabályban meghatározott összeget saját szükségleteire fordíthatja, abból családjának vagy kapcsolattartójának átutalhat,
- amennyiben a bíróság ezt nem zárta ki (belátási képességének korlátozottsága miatt) választáson való részvételre,
- kapcsolattartásra (levelezés, látogatás, telefonálás, csomag küldése/fogadása),
- vallásgyakorlásra, de ez a beteg állapota miatt korlátozható vagy megtiltható, ha jelentős veszélyt jelent magára, illetve környezetére,
- munkaterápiás foglalkoztatásban részvételre, ha ez a gyógyulását elősegíti, munkakötelezettsége nincs; munkájához mérten havonként jutalomban kell részesíteni.

A beteg kötelezettségeit a Bv. tv. kevésbé kidolgozottan szabályozza, hiszen belátási képességgel nem rendelkező személyekről van szó. A legfontosabb szabály az, hogy a beteg köteles az IMEI rendjét megtartani, illetve az okozott kárért a polgári jog szabályai szerint helytállni. A kóros elmeállapot miatt e követelmények teljesítését egyedileg kell elbírálni, így például a jogalkotó lehetővé teszi, hogy az IMEI főigazgatója méltánylást érdemlő esetben eltekintsen a kártérítéstől.

20.2.2 A végrehajtás rendje

A KGYK kezdőnapja az a nap, amikor a beteget befogadják az IMEI-be, ehhez azt a napot kell figyelembe venni, amikor a beteget az intézménybe szállították. Ha a beteg szabadlábon van, akkor erre az Országos Mentőszolgálat, szükség esetén a rendőrség igénybevételével kerül sor.

A befogadás feltételei szigorú szabályokhoz vannak kötve, melyek során vizsgálni kell az alábbiak meglétét:

- bírósági értesítés a KGYK elrendeléséről,
- kórrajz és orvos-szakértői vélemény másolata,
- jogerős és végrehajthatósági záradékkal ellátott ítéletkiadmány.

Fontos szempont annak megállapítása is, hogy a beteg társadalombiztosítási helyzete hogyan alakul, azaz van-e munkaviszonya, jogosult-e táppénzre vagy nyugdíjra, illetve van-e gondnoka.

20.2.3 A kényszergyógykezelés felülvizsgálata, a beteg elbocsátása

Garanciális szabály, hogy a felmentő ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított 6 hónapon elteltével felül kell vizsgálni a KGYK szükségességét. A felülvizsgálat orvosi szakfeladat, azonban a végső döntés jogi (bíróági) határozatban jelenik meg. Ennek előkészítése érdekében a befogadás napjától számított harmadik hónap folyamán az IMEI igazgató főorvosa kórrajz kivonatot küld az illetékes bíróság számára. Ezt az eljárást a KGYK megszűnéséig vagy megszüntetéséig 6 havonta meg kell ismételni. A bíróság arról dönt, hogy a KGYK szükségessége továbbra is fenn áll-e, illetve megszünteti-e annak alkalmazását.

A kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

Megszüntetés esetén az erről szóló értesítőlapot a bíróság haladéktalanul megküldi az IMEI-nek. Az illetékes bíróság felülvizsgálati döntését tanácsban eljárva, tárgyaláson, végzésben hozza meg. Az IMEI-ből való elbocsátás napja mindig a KGYK megszüntetéséről rendelkező határozat megérkezésének a napja.

A súlyos beteg vagy önálló életvitelre képtelen beteg elbocsátása előtt kellő időben értesíteni kell a törvényes képviselőt, a gondozásra vagy egyéb ellátására kötelezett személyt, és gondoskodni kell az elbocsátott hazaszállításáról, vagy szükség esetén kezdeményezni kell a megfelelő gyógyintézetben vagy a személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátást nyújtó intézményben történő elhelyezését. A szükséges intézkedéseket az IMEI főigazgatója teszi meg.

21 A letartóztatás végrehajtása

21.1 A kényszerintézkedések általános szabályai

A kényszerintézkedések olyan hatósági aktusok, amelyek a büntetőeljárás eredményessége vagy rendje érdekében törvényi felhatalmazás alapján állampolgári jogokat sértenek, illetve korlátoznak.

A kényszerintézkedés elrendelésének legfontosabb mércéje, hogy annak a jogszabály alapján szükségesnek kell lennie, és arányban kell állnia az elérni kívánt céllal. Ebből következik, hogy a kényszerintézkedés során az alábbi elveket kell figyelembe venni:

- szükségesség és arányosság,
- fokozatosság,
- szükségtelen hátrányok elkerülése, a kímélet

A kényszerintézkedéseket a törvény két nagy csoportra osztja.

Személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések:

- őrizet,
- távollátás,
- bűnügyi felügyelet,
- letartóztatás,
- előzetes kényszergyógykezelés.

Más, elsősorban vagyoni viszonyokat érintő kényszerintézkedések:

- kutatás,
- motozás,
- lefoglalás,
- zár alá vétel,
- elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele.

21.2 Személyi szabadságot érintő, bírói engedélyhez kötött kényszerintézkedések szabályai

A személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések jellemzője, hogy az sokkal kézzel foghatóbban és súlyosabban befolyásolják az érintett személyi szabadságát, ezért azokkal kapcsolatban már többletfeltételeket határoz meg a törvény:

- a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekmény szabadságvesztéssel büntetendő;
- megalapozottan gyanú vagy vádemelés (konkrét személlyel szemben);

Személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés rendelhető el:

- a) terhelt jelenlétének biztosítása érdekében (korábban megszökött, elrejtőzött, vagy feltehetően ezt tenné);
- b) bizonyítás megnehezítésének, megghiúsításának megakadályozása érdekében (korábban mást megfélemlített, bizonyítékot megsemmisített, hamisított vagy feltehetően ezt tenné);
- c) a bűnisméltlés lehetőségének megakadályozása érdekében (bűncselekményt folytatta, újabb miatt gyanúsítottként hallgatták ki, vagy feltételezhető, hogy korábban már megkísérelt vagy előkészített cselekményt véghezvinnie, folytatná vagy újabbat követne el.

Katona esetében a letartóztatást akkor is el lehet rendelni, ha a terhelt szolgálati vagy fegyelmi okból nem hagyható szabadlábban.

Letartóztatás esetén külön vizsgálni kell, hogy a bűncselekmény jellegére, a nyomozás állására és érdekeire, a terhelt személyi és családi körülményeire, személyi viszonyaira és magatartására tekintettel az elérni kívánt cél távoltartással, illetve bűnügyi felügyelettel biztosítható-e, mert ebben az esetben letartóztatást nem lehet elrendelni.

A távoltartás a terhelt szabad kapcsolattartását, és ennek érdekében a terhelt szabad mozgáshoz és a lakóhely, illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza, a terhelt meghatározott személlyel nem léphet kapcsolatba. A bűnügyi felügyelet a terhelt szabad mozgáshoz és a lakóhely, tartózkodási hely megválasztásához való jogát korlátozza, a számára meghatározott területet engedély nélkül nem hagyhatja el, meghatározott helyeket nem látogathat, illetve jelentkezési kötelezettség írható elő a Rendőrségen.

21.3 A letartóztatás törvényességének szabályai

21.4 A letartóztatás fogalma

⁷⁴„A letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.”

Letartóztatás a terhelt jelenlétének biztosítása, a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának megakadályozása, illetve a bűnisméltés megakadályozása érdekében rendelhető el, ha különösen

- a) a bűncselekmény jellegére,
- b) a nyomozás állására és érdekeire,
- c) a terhelt személyi és családi körülményeire,
- d) a terhelt és a büntetőeljárásban részt vevő vagy más személy viszonyára,
- e) terhelt büntetőeljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására tekintettel a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedéssel elérni kívánt cél távoltartással, illetve bűnügyi felügyelettel nem biztosítható.

A letartóztatás a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényben (Be.) meghatározott kényszerintézkedés, azon belül személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés. A letartóztatás végrehajtására vonatkozó részletes szabályokat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. Kódex) tartalmazza.

A letartóztatás a legsúlyosabb kényszerintézkedés. A letartóztatást általában egy másik személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés előzi meg, az őrizet, melynek rendeltetése, hogy biztosítsa a terhelt jelenlétét, amíg ügyében a jogszabály által előírt intézkedés (letartóztatás elrendelése, bíróság elé állítás, stb.) meg nem történik. Az őrizet legfeljebb hetvenkét óráig tarthat.

A letartóztatásról kizárólag bíróság határozhat az ügyészség indítványa alapján.

A letartóztatással kapcsolatosan tartandó ülésen a letartóztatott jogosult jelen lenni és az kérdéseket feltenni, ennek érdekében a bv. szervezet őt a tárgyalásra előállítja.

⁷⁴ 2017. évi XC 296.§

Letartóztatás elrendelése esetén büntetőeljáráásban védő részvétele kötelező. A védőként eljáró ügyvédnek ez esetben jogosultsága a letartóztatott fogvatartási körülményeinek megismerése, azzal kapcsolatban önállóan járhat el a letartóztatott helyett és képviselőként.

A büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni, ha a terhelt letartóztatás hatálya alatt áll.

21.5 A letartóztatás ideje

A vádemelés előtt elrendelt letartóztatás az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig, de legfeljebb egy hónapig tart. A letartóztatást a bíróság a letartóztatás elrendelésétől számított egy év elteltéig alkalmanként legfeljebb három hónappal, ezt követően alkalmanként legfeljebb két hónappal meghosszabbíthatja.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatára figyelemmel és azon elv érvényesítése érdekében, hogy a letartóztatás nem lehet előrehozott büntetés, a letartóztatás maximális időtartamát a törvényi büntetési tételek alapul vételével differenciálja. A letartóztatás időtartamának felső határa az elkövetett bűncselekmény súlyától függően 1-4 év lehet, azonban – elsősorban a Magyar Róbert és a Fekete Sereg ügy miatt – életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény esetén nincs felső korlát.

⁷⁵„A letartóztatás legfeljebb

- a) egy évig tart, ha a terhelttel szemben három évnél nem súlyosabb,
- b) két évig tart, ha a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb,
- c) három évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél nem súlyosabb,
- d) négy évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható,

- a) ha a terhelttel szemben életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,
- b) az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott letartóztatás esetén,
- c) ha a másodfokú vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása iránti eljárás van folyamatban, vagy
- d) ha hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.

(3) Ha a terhelt a letartóztatás (1) bekezdés szerinti megszűnése után elrendelt bünyügyi felügyelet magatartási szabályait megszegi, letartóztatása ismét elrendelhető. Ebben az esetben a letartóztatás (1) bekezdés szerinti tartamát a letartóztatás ismételt elrendelésének napjától kell számítani.”

21.6 A letartóztatás és a szabadságvesztés viszonya

Ha a letartóztatással szemben a bíróság szabadságvesztés végrehajtását rendeli el, akkor az intézet a letartóztatás végrehajtását megszakítja, és a szabadságvesztést hajtja végre. Ha szabadságvesztés végrehajtása alatt a letartóztatás tartama nem jár le, vagy azt nem szüntetik meg, a szabadságvesztés lejárta után a letartóztatás végrehajtását folyamatosan folytatni kell.

21.7 A letartóztatás végrehajtása

A letartóztatott a büntetőeljárási jogait korlátozás nélkül gyakorolhatja. A letartóztatott a védőjével szóban, írásban és telefonon a befogadás időpontjától ellenőrzés nélkül érintkezhet.

A letartóztatás végrehajtására – ahol a Bv. Kódex eltérő szabályt nem ír elő - a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

⁷⁵ 2017.XC.tv. 298.§

⁷⁶„A letartóztatást a bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig az ügyészség, ezt követően a bíróság (a továbbiakban: rendelkezési jogkör gyakorlója) rendelkezésének megfelelően kell végrehajtani.”

A büntetőeljárás szakaszától függően a rendelkezési jogkör gyakorlója dönt a letartóztatott

- kapcsolattartásáról;
- elkülönítéséről;
- fokozott őrzéséről;
- előállításáról, kihallgatásáról, kiadásáról;
- átszállításáról;
- nyilatkozattételéről és annak közzétételéről;
- súlyosan beteg hozzátartozójának meglátogatásáról, temetésén való részvételéről;
- a kegyeleti jog utólagos gyakorlásának engedélyezéséről;
- életrendjéről, foglalkoztatásáról.

A letartóztatás végrehajtása során el kell különíteni a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésétől függően az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat egymástól. A letartóztatott zárkáját zárva kell tartani.

A fogva tartó intézet haladéktalanul értesíti a rendelkezési jogkör gyakorlóját, ha

- a) a letartóztatás végrehajtása alatt annak jogkörébe tartozó döntés szükségességét észleli,
- b) a letartóztatott hozzátartozójának kapcsolattartóként való nyilvántartásba vételét kezdeményezik.

21.8 A letartóztatás végrehajtásának helye

A letartóztatást elsősorban a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetben kell végrehajtani, kivételesen az országos parancsnok erre a célra más bv. intézetet is kijelölhet.

Speciális esetben a letartóztatás végrehajtható anya-gyermek részlegen, rendőrségi fogdában (hatvan nap), katonai fogdán, javítóintézetben, befogadó állomáson vagy az IMEI-ben.

21.9 Rezsimszabályok

A Bv. tv. a letartóztatott által elkövetett, a büntetőeljárás tárgyát képező, a bűncselekmény jellegéhez, az elkövetés körülményeihez, illetve személyiségéhez (előélete, egészségi és fizikai állapota, kapcsolattartása a külvilággal) kapcsolódóan lehetővé teszi a differenciált, általános, enyhébb és szigorúbb rezsimszabályok alkalmazását.

A letartóztatást az általános szabályok szerint kell végrehajtani, de a parancsnok az enyhébb vagy szigorúbb szabályok alkalmazását is elrendelheti.

⁷⁶ 2013. évi CCXL tv. 387.§ (2)

21.10 A letartóztatott jogai és kötelezettségei

⁷⁷„A letartóztatott jogosult:

- a) büntetőeljárás jogainak korlátozás nélküli gyakorlására, ennek során védőjével - és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztviselőjével - szóban, írásban, telefonon ellenőrzés nélkül érintkezhet;
- b) a rendelkezési jogkör gyakorlójának korlátozó vagy tiltó rendelkezése hiányában a hozzátartozójával, más személlyel a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével kapcsolattartásra, ennek keretében
 - ba) levelezésre, a levelezés gyakorisága és terjedelme - ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik - nem korlátozott,
 - bb) legalább havonta két alkalommal látogató fogadására,
 - bc) kapcsolattartójával naponta, alkalmanként legalább tíz perc időtartamban telefonbeszélgetés kezdeményezésére,
 - bd) legalább havonta csomag fogadására, kéthetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlásra,
- c) kérelmére - a fogva tartó intézet lehetőségei szerint - munkavégzésre, a munka minőségével és mennyiségével arányos díjazásra, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülményekre,
- d) kérelmére - a fogva tartó intézet lehetőségei szerint - általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban vagy szakképzésben való részvételre,
- e) választójoga gyakorlására a fogva tartó intézetben; ennek során a letartóztatott személyazonossága a fogva tartó intézet nyilvántartása alapján állapítható meg.”

⁷⁸„A letartóztatott köteles

- a) a fogva tartó intézet rendjét betartani,
- b) a letartóztatást a bíróság vagy az ügyészség döntése alapján a fogva tartó intézetben tölteni,
 - c) az önként vállalt és kérelmére kijelölt munkát ismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten, a munkahelyi és munkaköri szabályoknak megfelelően elvégezni, a munkavégzéssel kapcsolatos előírásokat megtartani,
 - d) ha a c) pont szerint munkát végez, jogszabályban meghatározottak szerint forma-, illetve munkaruhát viselni,
 - e) munkadíjából, illetve a letéti pénzből a tartására fordított költségekhez hozzájárulni,
 - f) az intézet ellátásában, tisztán tartásában díjazás nélkül részt venni.”

⁷⁷ 2013. évi CCXL tv. 394.§

⁷⁸ 2013. évi CCXL tv. 397.§

22 Szabadítási eljárás

22.1 A szabadítás

A szabadítás valamennyi formájának közös jellemzője, hogy **az elítélt a bv. intézet elhagyásával visszaszerzi személyes szabadságát és visszanyeri mindazokat az állampolgári jogait, amelyek gyakorlásában a szabadságvesztés korlátozta, vagy amelyek ez idő alatt szüneteltek** – hacsak ítélet, vagy jogszabály további korlátozásokat nem tartalmaz – ezenkívül **megszűnnek büntetés-végrehajtási kötelezettségei és jogai.**

22.2 A szabadítás ideje és szabályai

⁷⁹„(1) Azt az elítéltet

- a) aki szabadságvesztését kitöltötte, annak utolsó napján,
- b) akit feltételes szabadságra bocsátottak, annak esedékessége napján, kivéve, ha a nem jogerős végzés ellen az ügyészség az esedékesség napjáig fellebbezést jelentett be,
- c) akinek szabadságvesztését félbeszakították, a határozat megérkezésének napján vagy a határozatban megjelölt napon,
- d) akinek a szabadságvesztés hátralévő részét kegyelemből elengedték vagy mérsékeltek, a jogszabályban vagy a kegyelmi döntésben megállapított napon,
- e) akinek ügyében a Kúria felülvizsgálati eljárás, illetve a törvényesség érdekében lefolytatott jogorvoslati eljárás vagy jogegységi eljárás keretében szabadlábra helyezéséről határoz, a Kúria határozata kihirdetésének napján szabadon kell bocsátani.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetekben sem szabadítható az elítélt, a félbeszakítás engedélyezése kivételével, ha további szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés, letartóztatás, kiadatási letartóztatás, ideiglenes kiadatási letartóztatás átadási letartóztatás, ideiglenes átadási letartóztatás, ideiglenes végrehajtási letartóztatás, szabálysértési elzárás vagy idegenrendészeti őrizet vár végrehajtásra.

(3) A szabadon bocsátást megelőző szabadítási eljárás legfeljebb két munkanapig tarthat.

(4) Az elítéltet olyan időpontban kell szabadítani, hogy – az utazási körülményeket figyelembe véve – lehetőleg még ugyanazon a napon a lakcíme vagy tényleges tartózkodási helyére megérkezzenek.”

22.3 Értesítés a szabadításról

⁸⁰„A szabadon bocsátásról három napon belül értesíteni kell

- a) az elsőfokon eljáró bíróságot vagy az összbüntetésről elsőfokon határozatot hozó bíróságot,
- b) a szabaduló lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot,
- c) gondnokság alá helyezett szabaduló esetében a gondnokot.

(2) A szabadítást közlő értesítés a 141. § (1) bekezdés a), b) és d) pontja esetén tartalmazza

- a) az elítélt nevét, születési idejét és helyét, anyja nevét,
- b) az elsőfokon eljáró bíróság megnevezését és ügydöntő határozatának számát,
- c) a bűncselekmény megnevezését,
- d) a szabadságvesztés tartamát,

⁷⁹ 16/2014. évi IM 140.§

⁸⁰ 16/2014. évi IM. 141.§

- e) a szabadulás napját,
- f) összbüntetésnél az összbüntetésbe foglalt ítéleteket hozó elsőfokú bíróságok megnevezését, ítéleteik ügyszámát, keltét, a szabadságvesztés tartamát és lejárátát,
- g) feltételes szabadságra bocsátáskor a szabadságvesztés utolsó napját, a feltételes szabadság kezdő és lejárati napját, az engedélyező bíróság megnevezését, a határozat számát,
- h) kegyelem esetén a határozat számát és rendelkező részének tartalmát.

(3) Feltételes szabadságra bocsátáskor a (2) bekezdés g) pontjában foglaltakról a feltételes szabadságra bocsátásról döntést hozó bv. bírót, a feltételes szabadságra bocsátás mellett elrendelt pártfogó felügyelet esetén az elítélt lakcíme, ennek hiányában tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt is értesíteni kell.§

⁸¹„A bv. intézetnek az elítélt soron kívüli szabadítása érdekében telefaxon érkezett értesítéseket a rendelkezésre jogosult bírósággal, ügyészséggel haladéktalanul, rövid úton egyeztetni kell. Az elítéltet az egyeztetés esetleges sikertelensége esetén is szabadítani kell.

(5) A fenti eljárást kell alkalmazni minden postai úton sérülten, bontottan érkezett vagy kétes eredetű, esetleg nem egyértelmű rendelkezést tartalmazó iratok esetében is.”

22.4 Eljárás szabadulás esetén

A szabadítási eljárás során az elítéltnak ki kell adni a letétben lévő tárgyait, valamint letéti és keresményi pénzét, melyek átvételét az elítéltnak aláírásával igazolnia kell. A szabaduló elítélt érték- és egyéb letéti tárgyait átveszi. Az átvételt a szelvényen aláírásával elismeri. A letéti pénzét (és elszámolt munkadíját) a szabaduló elítéltnak pénztárbizonylaton kell kiadni. Az átvétel tényét a pénztárbizonylatra az elítélt aláírásával ismeri el.

22.5 A szabadulási igazolás

- a) a szabaduló nevét, születési idejét és helyét, az anyja nevét,
- b) a szabadulás utáni lakó- vagy tartózkodási helyét,
- c) a bírósági ítélet adatait (ügyszám, a kiszabott büntetés és a közügyektől eltiltás tartama),
- d) a szabadítás jogcímét és időpontját,
- e) a jelentkezési kötelezettségeket,
- f) a pártfogó felügyelet lejárta napját, és a bíróság által megállapított külön magatartási szabályokat,
- g) feltételes szabadságra bocsátás esetén a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napját, a feltételes szabadság lejárta napját, az engedélyező bíróság megnevezését, a határozat számát,
- h) a szabadságvesztés végrehajtásának idejét,
- i) a szabadságvesztés végrehajtása alatt a munkáltatásban részt vett elítélt által betöltött munkaköröket, azok időtartamát, és - öt évre visszamenőleg - az évenkénti munkadíjat, tartalmazza.

Ha szabadulónak nincs pénze, akkor segély adására van lehetőség: utazási (MÁV) és készpénz ami az alapmunkadíj 10%-a. Ha nincs ruhája az évszaknak megfelelő ruházatot kell biztosítani, tiszta ruhát kell kiadni.

⁸¹ 16/2014. IM 141.§(4)

23 A büntetés-végrehajtást érintő egyes bűncselekmények

23.1 Katonai bűncselekmény

⁸²„Aki ór-, ügyeleti vagy egyéb készenléti szolgálatban – az adott szolgálatra vonatkozó szolgálati intézkedés rendelkezéseit megszegve – elalszik, vagy a szolgálat ideje alatt szeszes italt, illetve kábítószerrel vagy kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagot vagy szert fogyaszt, rendeltetési helyét elhagyja, vagy a szolgálat ellátására vonatkozó rendelkezést más módon súlyosan megszegi, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő...(..)..

...Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt a (2) bekezdésben meghatározott esetben az ott tett megkülönböztetés szerint elzárással, illetve egy évig terjedő szabadságvesztéssel, a (3) bekezdés esetén három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Az elkövetési magatartások (elalszik, szeszes ital v. kábítószerrel fogyaszt, ill. rendeltetési helyét elhagyja) tanúsítása esetén a katona szolgálat teljesítésére képtelen, ezáltal nem lesz alkalmas az ezen, szolgálati formákban elvárt éberség és figyelem tanúsítására, alkalmatlanná válik a feladat teljesítésére.

A gondatlanságból elkövetett kötelességszegés szolgálatban vétsége valósul meg a büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagja esetében, ha a tiltott tárgy a bv. intézet területére a kellő körülmények hiányában jut be, mert például nem teljesíti figyelési kötelezettségét, illetve nem elég éber a biztonsági felügyelő és az ő szakaszán dobják be a mobiltelefont tartalmazó csomagot bástyafalon keresztül a sétaudvaron tartózkodó elítéltek közé.

Ugyanez állapítható meg ha, a csomagot akár röntgen gépen, akár kézzel vizsgáló állománytag nem veszi észre, hogy mobiltelefont vagy szűrőeszközt tartalmaz a csomag, mert azt tüzetesen nem vizsgálja át.

Amennyiben a felügyelő rosszul érzi magát az őrhelyen, akkor a rosszullétét, szolgálatra alkalmatlan állapotát a közvetlen szolgálati elöljárójának jelenti és leváltását kéri, melyről ez esetben az elöljáró köteles gondoskodni.

23.1.1 Szolgálati feladat alóli kibúvás

⁸³„Aki fontos szolgálati feladat alól megtévesztéssel vagy távolmaradással kivonja, vagy annak teljesítésére képtelenné teszi magát, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a kivonja, valamint a képtelenné teszi magát. Az elkövetés módja a megtévesztés és a távolmaradás.

Eklatáns példája ennek a katonai bűncselekménynek, amennyiben a szolgálatba lépés előtti nap a hivatásos állományú tag leissza magát, majd ennek következtében nem jelenik meg a szolgálatra, a meghatározott időben.

23.1.2 Jelentési kötelezettség megszegése

⁸⁴„Aki fontos szolgálati ügyben kellő időben nem tesz jelentést, vagy valótlan jelentést tesz, ha a bűncselekmény a szolgálatra jelentős hátrány veszélyével jár, vétség miatt két évig

⁸² 2012. évi C tv. 438.§

⁸³ 2012. évi C tv. 439. §

⁸⁴ 2012. évi C tv. 440.§

terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A bűncselekmény elkövetési magatartása egyrészt a jelentéstétel elmulasztása, másrészt a valótlan jelentéstétel. A bűncselekmény mind tevéssel, mind mulasztással megvalósítható. Fontos, hogy a hivatásos állomány tagja mindig a kellő időben, a valóságnak megfelelően tegye meg a szükséges jelentést.

23.2 Korrupciós bűncselekmények

23.2.1 Hivatali vesztegetés

⁸⁵ „Aki hivatalos személyt a működésével kapcsolatban neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért jogtalan előnnyel befolyásolni törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a vesztegető, ha a jogtalan előnyt azért adja vagy ígéri, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje, a hatáskörét túllépje, vagy a hivatali helyzetével egyébként visszaéljen.”

A bűncselekmény elkövetője, az aktív vesztegető bárki lehet, passzív alanya csak hivatalos személy. A bűncselekmény már az előny ígéretével befejezetté válik az elkövető részéről, tehát független a hivatalos személy reakciójától.

A hivatalos személy akkor jár el helyesen, ha a hivatali vesztegetést haladéktalanul jelenti a közvetlen előljárójának. Ha nem így tesz, akkor jelentési kötelezettség megszegése katonai bűncselekményt követi el. Amennyiben a hivatalos személy elfogadja az előnyt, akkor a hivatali vesztegetés elfogadása büntetést követi el. Az előny bármilyen lehet, mely alkalmas a befolyásolásra. Az előny ígéretével a bűncselekmény befejezett. (Például: a fogvatartott pénzt ígér, hogy a hivatalos személy becsempésszen részére valamit az intézetbe, vagy elintézzze, hogy az általa meghatározott intézetben tölthesse a szabadságvesztést)

Hivatali vesztegetés elfogadása

⁸⁶ „Az a hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A bűncselekmény befejezett az előny kérésével, vagy az ígéret elfogadásával. Ez a hivatali vesztegetés másik, passzív oldala.

A felügyelő akkor jár el helyesen, ha a hivatali vesztegetést haladéktalanul jelenti a közvetlen előljárójának. Ha nem így tesz, akkor jelentési kötelezettség megszegése katonai bűncselekményt követi el.

Ha a felügyelő a felajánlott összeget elfogadja, akkor hivatali vesztegetés elfogadását követi el. A bűncselekmény befejezett az előny kérésével, vagy az ígéret elfogadásával.

⁸⁵ 2012. évi C tv. 293.§

⁸⁶ 2012. évi C tv. 294.§

ZÁRADÉK

A dokumentum elektronikus aláírással hitelesített